ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ԱՏՈՐ ԿԲ Կ. ՊՈԼԻՍ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 11, 1909 ԹԻՒ 37

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ

ՏՆՕՐԷՆ–ԽՄԲԱԳԻՐ Հ. Մ. ԱԼԻՆ, Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, Ց. Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ԿՐՕՆՔ ԵՒ ԲԺՇԿԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ց. Գ. Գ.

Բ.

ԱՑԻՆ հիւանդութիւնները զանազան են, և անոնցմէ ոմանք ջղային դրութեան իր ծնին մէջ թերանալուն և ներթագիտակից ին խանգարման հետեւանք են։ Անոնց ուրիչ տեսակը արգանդախնդին է, որուն արտայայտ կերպերը յոյժ բազմատեսակ են, և որուն ու մէկ տեսակին է հոգեկան վիճակներու մէջ տես ած անկարգութիւնը։ Կան նաեւ մելամաղձու ն, խելագարութիւն, եւն. անուանանալները։ Ջղային այս հիւանդութիւններուն պատճառը ու է. մին է ժառանգականութեան օրէնքը, իւսը՝ միջավայրը։ Թէեւ չկրնար ըսուիլ թէ դար ծնողաց զաւակները անչուշտ ջղագար ան, բայց բազմիցս այդ է իրողութիւնը։ Մա անդ եթէ ծնողները երկուքն ալ ջղագար են, նւանքը չատ վտանգաւոր կ'ըլլայ։ Մի այրին ազդեցութիւնն ալ մեծ է։ Ոմանք «Բա ակրթութեան հիւանդութիւն» կոչած են ջղա հիւանդութիւնները։ Գործի բազմաւորու նը, տագնապը և սենեակներու մէջ երկարա փակումը — որոնք հետեւանք են քաղաքա ութեան — այս ախտերը գրգռած և սաստ ուցած են։ Ոգելից ըմպելիներու կիրառուս նը ուրիչ պատճառ մըն է։ Ոգելից ըմպելինե դոյն չափով կիրառութիւնն իսկ կը վնասէ ղային մէջ։ Ժուժկալութեան կառուցած ները կը կործանին զուարճութեանէ ու հեչուս է։ Ջղային ախտերու միւս պատճառներն են անբարոյականութենէ յառաջ եկած հիւանդութիւնները։ Մանուկները փոքր հասակի մէջ մտա յին ծանր աչխատութեան ղբաղեցնելէն ազա գային մէջ յառաջ կու գան ջղային ախտեր։ Ծա նօթ ճչմարտութիւն մըն է թէ նորածին մանուկ ներու ուղեղը տակաւին զարգացած չըլլար, և միայն առաջին վեց տարիներու միջոցին կ'ամբող ջանայ թերին։ Մարդուն ջիղերը և ուղեղը անոր ծնած ժամանակը կապկիկիններէն չատ տարբեր չեն ըլլար։ Բայց քանի մը տարուան մէջ մարդ կային ուղեղը այնպիսի փոփոխութիւններէ կ'անց նի որ այդ ժամանակամիջոցի վախճանին մար դուն ուղեղը կապիկին ուղեղէն այնքան տարբեր կ'ըլլայ որքան երկինքը երկրէն։ Արդ, այն միջոցին երբ մանուկը կ'անցնի այս մեծ փոփոխութենէն, զանիկա բեռնաւորել մտային ծանր բաներով, ա նոր ուղեղը կը վնասէ, զարգացումը կ'արգելէ, անբնական միտումներ կը բուսցնէ, և պատճառ կ'ըլլայ ժամանակէն առաջ ցանկական կիրքերու արթննալուն։ Աղջիկ և մանչ մանուկներու իրենց ծննդական գործարանները գրգռելու յոռի մոլու թեան ենթակայ ըլլալն ալ կը սարսէ ջիղերը և ճամբայ կը բանայ ջղային ախտերու։ Հանրու թեան մէջ անկրօնութեան յառաջացումն ալ պատ ճառ կ'ըլլայ ջղային հիւանդութիւններու աւել նալուն։ Մէօպիոս ըսած է. «Կրօնքին անկումը մտային և ջղային հիւանդութիւններու պատճառ ներէն մին է։ Կրօնքը քաղցր ուրիչ աչխարհ մը կը բանայ այն անձին առջեւ որ աչխարհի վիշտե րուն և աղէտներուն մէջ կ'ապրի։ Նմանապէս ա ռանց հանգիստ առնելու աչխատիլ, նաեւ սաս-

տիկ տաքութիւնը այսօրինակ ախտեր դրդռող պատճառներու կարգէն են։

Արուեստական քունը օգտակար եղած է ջղային այս հիւանդութիւններէն մէկ քանին բուժելու մէջ։ Բայց աւելի կարեւոր մեթոտ մըն է ընկերդուինը։ Եթէ ուղուի ջղային հիւանդութիւնները թելադրութեան մեթոտով բուժել, կ'ամ հիւանդին միտքը զրաղեցնող անհաճոյ նիւթին վրայ ուրիշ նիւթ մը կը դրուի հաճելի, կ'ամ այն անհաճոյ նիւթը մոռնալ կը տրուի, կ'ամ հիւանդին մտային վիճակը վերլուծելով կը բարձուին այդ անհաճոյ վիճակներուն պատճառները, և այս կերպով կը վատրուին հետեւանքներն ալ։ Երբեմն ալ եթէ հասկցուի թէ հիւանդը մտածելու ատեն տրամաբանելու սխալ մեթոտներ կը գործածէ, հարկ կ'ըլլայ ուղիղ խորհելու առաջնորդել զանիկա։ Ասիկա ստուդիւ կրթութիւն մըն է, և այս կրթութիւնը տեղի կ'ունենայ իւրաքանչիւր կամքի ընտրութեան և իւրաքանչիւր մկանի գործադրութեան չրջանակին մէջ։ Եւ եթէ կրթութեան այս գործը ուշադրութեամբ և հանճարով ու կրկին և կրկին ի գործ դրուի, ուղեղին հանդստանալուն կը ծառայէ։ Բայց անոնք որ այս կերպ կրթութեամբ զարմանել կ'ուզեն, հիւանդին ուշադրութիւնը դրաւելու համար պէտք չէ որ միայն մէկ կերպի դիմեն, այլ տարբեր տեսակէտներէ ուսումնասիրեն խնդիրը։ Պէտք է հիւանդին հետ լրջօրէն և արդիւնաբերութեամբ վարուիլ և չդործածել երբեք միջոց մը որով խաբուի ան։

Ջղային հիւանդութիւնները թելադրութեան միջոցով զարմանելու ժամանակ նախ պէտք է ուշադրութիւն ընել որ հիւանդութիւնը ծագումի առած չըլլայ մարմնին գործարաններէն մէկուն ստուդիւ վնասուելէն։ Ջոր օրինակ, անկարելի է թելադրութեան միջոցով զարմանել արդանդախեղդ մը որ ստամոքսին մէջ քաղցկեղ ունեցող անձի մը մէջ կ'երեւի։ Եթէ չի կայ այսպիսի արտաքին պատճառ մը, հիւանդին վիճակը քննելով և վերլուծելով կը գտնուին անհանգստութեան պատճառները, և այդ պատճառները վերցնելով հանդերձ թելադրութեան միջոցով և կամքը ու մկանները կրթելով կարելի է բուժումի յառաջ բերել։ Թելադրութիւնները կրնան հաղորդուիլ արթնութեան ժամանակ, կամ քունէ արթննալու միջոցին և կամ արուեստական քունի միջոցաւ։ Երբեմն հիւանդը առանձին թողելը և չատ անգամ անոր միտքը տրամաբանական փաստերով համոզելն ալ օգտակար կ'ըլլայ։ Այս ամէնուն մէջ զարմանումը կատարողին անձը մեծ կարեւորութիւն ունի։

Թելադրութեան ձեւերէն կատարուող զարմանման մէջ մասնաւոր կերպով ուշադրութիւն հրաւիրուած է հաւատքին կարեւորութեան վրայ։ Ցայսմայտ է թէ Բնութեան մէջ ախտերը բուժելու միտում մը, ոյժ մը կայ։ Մարմնին կազմութեան մէջ ևս կայ բուժուելու, առողջանալու միտում մը։ Եւ Բնութեան կատարած բուժման մէջ հաւատքը մեծ բաժին ունի։ Մարդ թէ' Աստուծոյ հաւատայ, թէ' սուրբի մը մասունքին հաւատայ, այս հաւատքը անոր ապաքինման ի նպաստ կ'ազդէ։ Ասիկա սապէս կը բացատրէ բժշկական դիտութիւնը. Մարմնին ոյժերը երկու կերպոնէ, այսինքն ուղեղէն և չիղերէն, կը կառավարուին։ Ուղեղը կը կառավարէ մեր կամական գործերը և միւսը մեր ոչ-կամական գործերը։ Իսկ զգայունները մեծ ազդեցութիւն ունին այս համակրական չիղերուն վրայ։ Երկիւղը ու յուսահատութիւնը կ'աւրեն զանոնք։ Ուրախութիւնն ու յոյսը կը զօրացնեն զանոնք։ Հաւատքը ուրախարար զգացում է։ Ուստի կոյրզկուրայն հաւատքն անդամ կը զօրացնէ չիղերը։ Թէեւ կոյրզկուրայն հաւատքը չկրնար ըլլալ բարոյական և մտային ոյժ մը, և սակայն մարմնային կեանքին մէջ կրնայ զգացուիլ անոր ազդեցութիւնը։ Առ Աստուած հաւատոյ, մանաւանդ ի Քիստոս Քրիստոս հաւատոյ ազդեցութիւնը մեծ է այս մասին։ Պատմութիւնէն կը տորվինք թէ առ հասարակ առաջին դարերուն մէջ այս հաւատքը իւնչ մեծ գործ ածած է հիւանդներու բժշկութիւն տալու կողմանէ։ Բայց այս վերջին դարերուս մէջ եկեղեցին լքած է այս բանը, և ժողովուրդներէն և յարանուանութիւններէ ոմանք զանիկա ձեռք առած են և երբեմն եկեղեցւոյ չահուն վնասակար կերպով կը գործածեն զայն։

Այս առթիւ աղօթքին կարեւորութեանն ալ ուշադրութիւն տրուած է։ Լէթի ըսած է. «Այնպիսի մէկը որ բուռն վախքով և անյողդողդ հաւատքով և անտեսանելի Էակին ներկայութիւնը յստակօրէն զդալով իր աղաչանքները կը մատուցանէ, իր այս ընթացքով հասած է մտային այնպիսի բարձր վիճակի, որ գինք երջանիկ կ'ընէ և իր բարոյական յատկութիւնները կ'ընդարձակէ։» Արդ աղօթքը զգացողութեան անդորրութիւն և խաղաղութիւն տալով չիղերուն վրայ բարւոք ազդեցութիւն կը գործէ։ Բայց աղօթքին ազդեցութիւնը հոս չի վերջանար։ Մինչ միտքն ու մարմինը սերտ կապակցութիւն ունին իրարու

հետ, հնար է հիւանդութեան վրայ ազդել աղօթքի միջոցաւ։ Բայց աստի, մինչ Աստուած տէրն է կենաց և մահու, և նիւթական սիւեզերքը հոգեւոր սիւեզերքէն ազդեցութիւն կ'ընդունի, կրնայ հաստատուիլ թէ աղօթքը կարեւորութիւն ունի ջղային դարմանումին մէջ։

Ցիշեալ հեղինակները ձեռք առնելով Քրիստոսի հիւանդները բժշկելուն խնդիրը, կը պնդեն թէ յիշուած հիւանդներուն մեծ մասը ջղային ախտերու ենթակայ եղած էին. և Քրիստոսի բժշկելու կարողութեան գաղտնիքը Անոր իբրեւ Որդի հաւատքով և աղօթքով Աստուծոյ վստահելուն մէջ կը դնեն։ Հեղինակները ասկէ առաջնորդուելով կը պնդեն թէ այսօր Քրիստոնեայ եկեղեցւոյն ընելիքն է ետ՝ Քրիստոսի դառնալ և անոր նման հաւատքով և աղօթքով գործել և անոր գործած բաները իր գործ դնել։

Ցիշեալ գիրքին ուսումնասիրութեան առթիւ հետագայ իրողութիւններուն կ'ուզենք ուշադրութիւն հրաւիրել.

1. Իրաւ արդիւնք հոգեբանութեան յառաջդիմութեան, ի յայտ եկած է հոգիին և մարմնին յարաբերութեան կարեւորութիւնը, և թէ՛ ջղային հիւանդութիւններու դարմանման մէջ, թէ՛ մանաւանդ մանուկներու և ժողովուրդներու կրթութեան և դաստիարակութեան գործին մէջ հոգեբանական այն նոր օրէնքներուն, մասնաւորապէս թելադրութեան օրէնքին կարեւորութիւն ընծայել պարտ է։ Բարոյական դաստիարակութեան համար պէտք է ուշ դնել մարմնին և մաքին վիճակներուն։

2. Պարտիմք գիտնալ թէ կրօնական կեանքը մանաւանդ Քրիստոնէութեան խրախուսած և ստեղծած հոգեւոր կեանքը ուղղակի առնչութիւն ունի մեր առողջութեան հետ։ Պարտիմք գիտնալ թէ եկեղեցին, հաւատք և աղօթք քարոզելով և յորդոր կարդալով այդ նկատմամբ, մարդկութեան մարմնին և առողջութեան և խաղաղութեան ի նպաստ ալ ծառայութիւն կը մատուցանէ։

3. Պէտք է չեչտել թելադրութեան և հաւատքին կարեւորութիւնը ջղային հիւանդութիւններու մէջ։

4. Բայց պատշաճ չենք համարիր որ եկեղեցին իր պաշտօնեաներուն պաշտօն յանձնէ կանոնաւոր պարզ այսօրինակ դարմաններ մատակարարելու, կամ եկեղեցւոյ մէջ այս նպատակին համար ճիւղ մը բացուի։ Եւ հետագայ պատճառներով.

(ա) Եթէ եկեղեցին այս բանին ձեռնարկէ, դուշ հանրութեան մաքին մէջ անապաշտութիւն պիտի ներմուծէ։ Այսօրինակ դարմանման աշխատութեամբ սա անապաշտութեան խրախոյսը կը տրուի թէ բուժումը ոչ թէ բնական եղանակաւ, այլ՝ հրաշքով կը կատարուի։ Այսպէս կ'ըլլայ բանը գէթ ազգ հասարակութեան մաքին մէջ։ Այն ատեն գլխուն Աւետարան կարդալու, թուղթ դրելու նման հնաւանդ անապաշտութիւնները վերըստին երեւան կու գան։ (բ) Այն ատեն եկեղեցին բարենպատակ հաստատութիւններուն կամ հիւանդանոցներու կատարելու գործերը ստանձնելով իր սահմանէն անդին անցած կ'ըլլայ։ (գ) Որովհետեւ այսպիսի դարմանումը չատ դժուար է, երբեմն, երբ կա՛մ պաշտօնեաներուն անկարողութեան, կա՛մ հիւանդներուն անհաւատութեան պատճառաւ յաջողութիւն ձեռք չի բերուիր, եկեղեցին և հաւատքը կը վնասուին։ Արդ, մեզի կը թուի թէ եթէ եկեղեցին չընդդիմանայ ջղային հիւանդութիւնները հոգեկան միջոցներով դարմանելուն գործին, և մանաւանդ ընդհակառակն, այդ տեսակ հաստատութիւնները խրախուսէ իր նպաստով, և ինք ուղղակի մարդոց բարոյական ազատագրման աշխատի, մարդկութեան անգորրութեան աւելի ևս կ'օգնէ։

Ե. Աղօթքին և դարմանումին մէջտեղի տարբերութիւնը թող չիտակ հասկցուի։ Պէտք է ընդունիլ թէ ախտերուն դարմանման մէջ դեղերը կ'ազդեն, նաեւ թէ գթութեամբ և հաւատարմութեամբ պէտք է դործածել դեղերը։ Բայց կարեւորութիւն ընծայել պէտք է նաեւ հաւատքին և վստահութեան որոնք չիլերը և բնութիւնը կը դրգռեն։ Եւ պէտք է աղօթքով յանձնուիլ Աստուծոյ և վստահութիւն դնել վարչութեան վրայ Անոր որ բոլոր սիւեզերքին մէջ կը դործէ յարաժամ։

Ցաւելոյած. — Մինչ կը գրէինք այս յօդուածը, Պրուսայի Որբանոցին անօրէն վեր. Գ. Պաղտասարեան նամակ մը ստացանք ի պատասխան մեր մէկ մխիթարական նամակին դոր իբրեն դրած էինք մահուանն առթիւ անոր գեղատի դուստրին, որ մօտերս ի Ժընեվ ընթացաւարտ եղաւ և հայրենիք վերադառնալու միջոցին իր մահկանացուն կնքեց չոգենաւին մէջ։ Այդ նամակին մէջ կ'ըսէ վեր. Պաղտասարեան, «Մարդկօրէն խօսելով, մեր էմման այս դառն ու անակնկալ վախճան չի պիտի ունենար, եթէ ի Ժընեվ Սայենթիսթներուն ծուղակը լինկած չըլլար. ատոնց անսալով բժիշկին դեղերն մերժեր ու ջոյն աղօթքով բուժուիլ ակնկալեր է։ Մինչեւ իսկ ճամբան ծովուն վրայ դադարեցնելու համար բժիշկին տուած դեղը նետեր է, որով նուազման առաջքն առնել անհնար ըլլալով

տանջուեր, մեռեր է։ Օգուտ մը թող ունի այս գառն կորուստէն, ու պիտի խնդրէի որ Ա-եպոքեր-ներով զգուշացնէիք դիւրահաւատներն «Այէնթիսթ»ներուն մոլար վարդապետութենէն. աղօթք և գործ, աղօթք և ջանք, աղօթք և դեղ։ Այս է Սբ. Գրոց հոգին։»

Մեր Վեր. բարեկամին խօսքերը չատ ուղիղ են։ Մեր ժողովուրդները և ոչ մէկ ժամանակ անհոյթ գտնուելու են այն օրէնքներուն որոնց կը հպատակին իրենց առողջութիւնը և անոնք, արհամարհելով Բնութեան մէջ Աստուծոյ դրած օրէնքները։ Պէտք չէ որ մոռնանք թէ ինչպէս որ հաւատքը, Աստուածային վարչութեան վրայ վստահութիւնը, անհրաժեշտ է, անհրաժեշտ է նաև պատկառ կենալ և հնազանդիլ այն օրէնքներուն որոնց կը հպատակին մարմինը և կեանքը։

Վ ԵՐՋ

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

Եթէ լինձի հարցուէր թէ ինչ է այն զոր Սատանան, աչխարհը ու մարմինը կը ջանան արգելել Քրիստոնեաներուն, պիտի պատասխանէի, «Քրիստոսի հետ խօսակցութիւն։» Իրողութիւն՝ որ վաւերացած է իմ անձնական փորձառութեամբ, Քրիստոնեաներու կեանքերով։ Խօսակցութիւն ընել Քրիստոսի հետ միայն և լսել Անոր պատասխանները,—ահա այն որու ամէն Քրիստոնեայ կը կարօտի ամէն օր և զոր չատեր միայն մէկ ամիս կը կատարեն, կամ աւելի քիչ կամ բնաւ չեն կատարեր։ Շատ դիւրին է երթալ հոգևոր պաշտամանց, աղօթքներ լսել և նոյն իսկ աղօթել անձամբ։ Շատ դիւրին է երգել ուրիշներու հետ միաբերան և խորհիլ թէ մեր այսպէս ընելուն միակ պատճառը մեր անձնական ներքին զգացումն ու հաւատքն է։ Բայց ինչ արդիւնք առաջ պիտի գար, եթէ իրականապէս խօսէինք կամ երգէինք։ Սբ. Հաղորդութեան պաշտամունքն ալ չէ խօսակցութիւն մը Քրիստոսի հետ, ո՛չ ալ զԱյն քարոզելը և կամ անոր համար գործելը։ Դուն կրնաս ըլլալ եռանդուն մէկը, օրնիբուն զբաղեալ Աստուածային խնդիրներով։ Կրնաս զոհել ժամանակ, դրամ և խորհուրդ անոր համար, և տակաւին չխօսակցիլ անոր հետ։ Եւ վտանգը հոն է որ, եթէ չես խօսակցիր անոր հետ ժամանակ մը, դէմ օրը մէկ ժամ, բացօրոշապէս կը մեղանչես, և, երբ դուն ուզես հանդիպիլ, պիտի տեսնես որ քու բոլոր գործերդ ունայն և իզուր են, դուն և քու Փրկիչդ օտար էք իրարու։ Զարմանքով մը պիտի տեսնես որ ոչինչ կը մնայ քու ըրած գործերդ, որոնցմով կեանքդ վատնեցիր. քանզի Նա ըսած է, «Առանց ինձի բան մը չէք կրնար ընել։» Այս կը նշանակէ կամ հասկցնել կ'ուզէ թէ դուն պարապուր էիր խօսիլ անոր հետ չարունակ. քու ըրած ամէն գործերուդ մասին, և միշտ զգալ անոր համակրանքը և պահպանութիւնը։ Բայց դուն ընդհակառակն խօսեցար միայն մարդոց և կանանց, և անոնց համակրանքը խրատները և օգնութիւնը բաւ համարեցար։ Քեզի հասկցնել կ'ուզէ թէ դրամական տագնապիդ համար իր խորհուրդը հարցնելու էիր։ ինք պիտի կարգադրէր ամէնն ալ, բայց դուն հարցուցիր միայն քու փաստաբանիդ, և այսպէս բանը յոռիէն յոռեգոյնին յանգեցաւ։ Ան կ'ըսէր քեզի որ քու որդւոյդ հիւանդութեան ու ապահնաչներուն ատեն իրեն խօսէիր, և ինք բանը ուրախալի վախճանի մը պիտի հասցնէր. սակայն դուն միայն քու բարեկամներուդ խօսեցար և օգուտ չքաղեցիր։ Ան կ'ուզէր որ, քու չհասկցած վարդապետութեանդ լուսաբանութեան համար իրեն դիմէիր։ Բայց դուն գիրքերուն դիմեցիր, ու առաջուընէ ալ աւելի անորոշ մնացին քեզի լուսաբանելի կէտերը, մինչդեռ ինք պիտի գոհացնէր քեզ։ Կ'ուզէր որ դուն իրեն խոստովանէիր քու դաղտնի մեղքերդ, և ինք պիտի ներէր և մաքրէր զանոնք. բայց դուն խոստովանեցար զանոնք քու կղերականիդ և պաշտօնեայիդ միայն։ Կ'ուզէր որ իրեն հարցնէիր ծախսած դրամներուդ նկատմամբ, բայց դուն որոշում ըրիր այդ մասին քու սխալական դատումովդ։ Պէտք էր որ ան առաջնորդէր քեզի ընտրելու դաւանանքդ և գործդ, կարգալուծ գիրքերդ, բարեկամներդ։ Յորհրդատ, ան ըլլալու էր, բայց դուն ընտրեցիր ուրիշ խորհրդատուներ, և այս պատճառաւ ամէն բան անյաջող գնաց։

Իսկ՞ը թէ Սբ. Հոգին սրբէր թեփերը քու աչքերէդ հիմա, և դուն հիմա ընդունէիր զՔրիստոս իբրեւ քու անձնական բարեկամդ և խորհրդատուդ։

(Անգլիերէնէ)

Փրկուս-Պիլիս ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ Մ. ՕՐԲԵՐԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՅԱՃԱԽՈՐԴ ՀՄԱՅԵԼ

«Վա՜յ, սա ինչ հանդերձ է հագածդ։ Պէտք է որ նոր մը գնես։ Անպատիւ կ'երեւնաս ատով։» Մարդը հանդերձներու վաճառատան մը ցուցափեղկին առջեւ կանդնած էր։ Կը խօսէր ինքնիրեն, կամ մանաւանդ հինցած զգեստներ հագած մարդուն զոր կը տեսնէր խոշոր հայելիին մէջ։ Այդ խոշոր հայելիները յաճախորդ հրաւիրող են։ Մարդը ցուցափեղկին մէջի չքեղ նոր հանդերձնե-

բուն նայելով, և յետոյ նկատելով հայելիին մէջ իր հինուսին հանդերձները, ամօթահար կ'ըլլայ հակադրութենէն։ Հասկցած չէր թէ ինչպէս խեղճ կ'երեւնար ինք։ Հիմա այդ հակադրութեամբ ինքզինք կտեսնէ այնպէս ինչպէս է իրապէս։ Իսկոյն կ'ուզէ որոշում մը ընել։ Մարդուս օգտակար է իր խեղճ կերպարանքը տեսնել։ Այդ է յառաջդիմելու առաջին քայլը։

Մարդ մը անմաքուր ունակութիւններ ունէր։ Պատմութիւններ կ'ընէր որոնք լսելու յարմար չէին։ Թոյլ էր բարոյականի կողմէ, պատուաւոր չէր։ Եւ սակայն ինքզինք եկեղեցւոյ յարդելի անդամ մը կը նկատէր։ Անդամ մը արձակուրդի գնաց ազնուական Քրիստոնեայ առեւտրական երիտասարդի մը հետ։ Երջանիկ ժամանակ մը անցուցին երկուքը։ Բայց իրենց բոլոր խօսքերուն և զուարճախօսութիւններուն մէջ ան երբեք չլսեց երիտասարդին բերնէն տգեղ կամ անպատիւ բառ մը անգամ։ Աստուածաչունչ կը կարդային, երգ կ'երգէին և աղօթք կ'ընէին իրենց վրանի կրակին չուրջը իրիկուն և առաւօտ։ Մարդը այս հակադրութեամբ տեսաւ իր բարոյական տգեղութիւնը և ամչցաւ։ Ինք առաջ զգացած չէր թէ ո՛րչափ հետ մնացած էր Քրիստոնեայ մը ըլլալէ։ Աստուածաչունչը, որու մէջ իբրեւ հայելիի մը մէջ տեսաւ ինքզինք, և ինքզինք հակադրելը բարձրագոյն դասակարգէ եղող մարդոց հետ, սորվեցուցին իրեն օգտակար դաս մը, և ցուցին իրեն թէ ինք ստորին դասակարգէ մէկն էր, նաեւ սորվեցուցին իրեն բարի որոշումներ ընել։

Ինչ կեանքդ ինչ ազդեցութիւն կ'ընէ ուրիշ մարդոց վրայ։ Եւ ինչ։ Մենք յաճախորդ հմայողներ ենք մարդիկ աւելի բարի ընելու գործին համար։ Աստուածաչունչին կ'օգնե՞նք մարդիկ Քրիստոսի քաշելու գործին մէջ։

«ԻՆՉՈ՞Ւ»

Ար. Հէրբլտ Սփէնսըր, Ալպեանները երլողը, Բարձր Պիրենեանններուն վրայ դրած իր գիրքին մէջ իր մէկ սխրալի քաջագործութեան վրայով կը պատմէ։

Իր երկու ընկերներով մագլած էր Ալպեանց ամէնէն դժուարին կատարներէն մէկը, և երբ վար իջաւ, ապաստան մը գտաւ փոթորկին և գիշերուան դէմ այծարածի խչտեակի մը մէջ։ Երեք մարդիկը, կէս մը սառած և խոնջ ու վաստակաբեկ երկարատեւ և սոսկալի աշխատութեամբ, բայց յաղթանակով ոգեւորեալ կծկտեցան կրակին առջեւ։ Այծարածին կինը, ծերունի մը, կանեղացաւ և ժամանակ մը անոնց նայեցաւ լռիկ, և յետոյ բառ մը ըսաւ. «Ինչո՞ւ»։ Սփէնսըր կ'ըսէ թէ ինք և իր ընկերները զարմանքով իրարու երես նայեցան։ Անոնք վտանգի ենթարկած էին իրենց առողջութիւնը, զօրութիւնը և նոյն իսկ կեանքը։ Ինչո՞ւ։ Ինչ չհասկցած էին։ Պատասխան չկար։ Պատասխան մէկ այդ բառը ճերմակ պարսպի մը ազդեցութիւնը ըրաւ իրենց անօգուտ ճիգերուն, նեղութիւններուն և վտանգներուն վրայ։ Ձիւնը կը տեղար դուրսը, և մառախուղը տեսութենէ ծածկած էր լուրերը։ Իրարու հետ չէին խօսեր։ Իւրաքանչիւրը կը հարցնէր իր անձին. «Ինչո՞ւ»

Աչխարհի մէջ ուրիշ բարձունքներ կան բայց Ալպեաններուն բարձունքներէն, զորոնք մարդիկ կը ջանան մագլել չնչին նպատակներու համար։ Այն մարդը որ իր կեանքը կու տայ հաւաքելու համար միլիոններ, զորոնք երբեք չի գործածեր կամ վայելեր, մանկամարդ կինը, որ կը ծախսէ իր ամուսնին դժուարաւ չահած դրամները նորոյթի մոլի կիներու նման կերպարանք ունենալու համար կապկօրէն, աղջիկը որ կը ջանայ իր քաղաքի սովորոյթին համեմատ զարդարուն զգեստներ հագնիլ և ընդունելութիւններ տալ իր նիւթական կարողութենէն վեր, ասոնք ամէնը անբերի բարձունքներ կը մագլեն, որոնց գագաթը ո՛չ չահկայ ո՛չ պատիւ։

Մեզմէ չատեր մեր օրերուն մէջ ջանացած են կատարել Ալպեաններու այս վերելքներէն մին։ Եւ մեզի օգտակար պիտի ըլլայ, եթէ այծարածին կնոջ նման համեստ հոգի մը կանգնէր մեր ճամբուն վրայ և ըսէր, «Ինչո՞ւ»

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՍՐՏԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ

Առ հասարակ կը կարծուի թէ սրտի հիւանդութիւնը չափահասներու յատուկ է և թէ մանուկներ զերծ են անկէ։ Ասիկա մեծ չափով մը ճչմարիտ է, թէև այդ կանոնին բացառութիւնները կան, եթէ կանոն կրնայ ըսուիլ անիկա։ Այս բացառութիւնները ընդհանրապէս արդիւնք են մանկութեան մէջ վարակիչ յամրընթաց առողջապահական անկարգութիւններու, որպիսի է կարմրախտը։ Մանկութեան առեն յօդացաւական տենդի յարձակումմ մը գրեթէ ստուգիւ կը հիւանդացնէ սիրտը կամ մինչեւ իսկ ցաւ յառաջ կը բերէ։ Գրեթէ ստոյգ է թէ բազկերակը արագ կը զարնէ և չունչը կը կարճնայ աչխատութեան առեն, որու կ'ընկերանան սաստիկ յոգնութեան զգացումներ։ Հիւանդը ենթակայ է մելամաղձոտութեան.

սովորաբար քիչ ախորժակ կ'ունենայ կամ տարօրինակ բաներ ուտել կը փափաքի, որուն հետեւանքը կ'ըլլայ մսի կորուստ։ Մանուկը երբեմն քունէն ընդոստ կ'արթննայ մեծ յուզմամբ եւ սարսափով, սիրտը արագ կը զարնէ, եւ քորէա — Սբ. Վիտոսի կաքաւը — յաճախ կ'ընկերանայ խանգարեալ սրտին։ Այս պարագաներուն մէջ երբ ականջը սրտին սահմաններուն վրայ դրուի, որոշ հովի ձայն մը կամ «մրմունջ» մը կը լսուի, որ ապացոյց է թէ սրտին կափարիչները պատշաճօրէն չեն կատարեր իրենց գործը։ Մանուկներ շատ անդամ սրտի կափարիչներու այս հիւանդութիւններէն կ'ապաքինին, եւ անոնց վտանգը այնքան անմիջական չէ ներկային մէջ որքան ապագային մէջ։ Այս վիճակին դարմանման մէջ հանգիստը ամենէն կարեւորներէն է, դեղերը երկրորդական են միայն։ Անկարելի է փոքր, անհանդարտ, աշխոյժ մանուկի մը հասկցնել հանդարտ կենալու կարեւորութիւնը. եւ ասիկա բացարձակ հարկ կը դնէ հսկողութիւն ծնողաց կամ ուսուցչին կողմէ առանց թուլնալու։ Սանդուղներէն կամաց պէտք է իջնէ մանուկը, վազելը պէտք է որ արգելուի, պէտք չէ թոյլ տալ անոր որ կռուի կամ մենամարտի ուրիշ մանուկներու հետ։ Ջուան ցատկել, չրջանակ թաւալել եւ բոլոր այն խաղերը որոնք բուռն աշխատութիւն կը պահանջեն, պէտք է իսպառ արգելել, եւ ամէն օր չանալ որ մանուկը զբօսնու եւ հանդարտ ժամանակ անցնէ։ Պէտք է պատշաճ միջին մը գտնել տղան չփայնելու եւ սաստիկ լալու թոյլ տալուն մէջտեղ, եւ ասիկա կը պահանջէ մեծ նրբազգաստութիւն։ Բժշկական դարմանը հարկաւ պէտք է որ բժիշկը մատակարարէ։

ԱԽՈՐԺԱԿ ԿՐԹԵԼ

Ծաճախ կը հարցուի, «Պէտք է մանուկները ստիպել որ իրենց չսիրած կերակուրը ուտեն» Այս հարցումը չփոթիչ է յաւէտ, եւ անոր նկատմամբ կրնան գոյութիւն ունենալ այնքան տեսութիւններ որքան ունին կրթական հարցերուն շատը։ Բանի մը տասնեակ տարիներ առաջ այս խընդիրը գուն ուրեք կը յարուցուէր։ Սերունդէ սերունդ կ'իջնէր սա ասացուածքը թէ «Մանուկներ պէտք է որ ուտեն ինչ որ կը դրուի իրենց առջեւ»

Ծօդուածագիրս տակաւին կը յիշէ այն ղղուանքը, զոր կը ղդար երբ իր պատանեկութեան ժամանակ կը տեսնէր որ չաքաթը երեք անգամ կէսօրին դպրոցին սեղանատունը կը բերուէր այսինչ կերակուրը, իր պատանեկութեան օրերուն մէջ ղղուելի կերակուր էր անիկա եւ երբեք պիտի չուտէր անկէ եթէ իր վարժապետէն չվախնար։ Բայց չարիքէն կրնայ բարիք յառաջ գալ. եւ ուղղամտութիւնը կը ստիպէ զինք խոստովանիլ թէ իր ճաշակին եւ հարկին մէջտեղ այս միշտ նորոգուող ճակատամարտին արդիւնքն այն եղաւ որ, ի բաց առեալ բողկը, հիմա կրնայ ուտել ամէն ուտելի բան, թէեւ ոչ այնքան հաճոյքով թերեւս։

Անտարակոյս կը գտնուին այսպիսի չատ դպրոցներ, ուր աշակերտները կը դժգոհան կերակուրի տեսակներուն դէմ։ Օրինակի համար, Մարիամ չուտեր ոչխարի միս, եւ կ'ուզէ ձուկ, Յակոբ չսիրեր ապուր, եւ Ռուբէն չկրնար փիլաւ ուտել, եւն։ Անկարելի է աշակերտներուն ամէնն ալ գոհացնել, բայց երբ կերակուրի այսինչ տեսակները անդրաժեշտ են, օրինակի համար կաթը, մանուկը պէտք է որ զանոնք սիրել սորվի։

Այն մանուկներուն, որոնք ուտելիքի խտրութիւն կ'ընեն, երբեք պէտք չէ թողուլ որ կերակուրի դպչին ճաշելու միջոցները, այլ պէտք է որ անօթի դան սեղան։ Անոնց այսինչ այնինչ կերակուրը սիրելը կամ չսիրելը պէտք չէ խօսքի նիւթ ընել անոնց առջեւ։ Ճաշերուն մէջտեղերը մանուկներուն առատ ջուր խմցնելով, լաւ մը անօթեցած սեղան նստեցնելով զանոնք, կերակուրները լաւ պատրաստելով, մանուկներէն չատը պիտի ուտեն իրենց առջեւ դրուած կերակուրը առանց առարկելու։

Ֆ

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

ԵՐԳ Ս

Լուսնակ գիշերուան այս անձայն պահուն
Վշտահար դառն սրտով՝
Ւրնչ անուշ, հոգիս, երթալ դողդոջուն,
Ծովեզրն անվրդով։
Ես ալ ունիմ սիրտս անհուն
Վշտակած ալիքներ, կատաղի, փրփրուն։
Բայց Բնութեան մեծ ցաւին առջեւ
Ես կը մոռնամ յոյզերս, յոյսերս չղարչամեւ։

Խորհրդաւոր այս համանուագին
Խառնուի իմ ձայնս ալ.
Վայրաքարչ կիրքերս, յոյզերս սաստկագին,
Թող լռին հալ ի հալ։
Անուշ լաց մը ես լալ կ'ուզեմ,
Արձագանգը ըլլալ ծովուն ցաւին վսեմ։
Եւ ցաւատանջ լանջքին վրայ
Կանգնիս տարուբեր, ահ, նաւակ մը թող ըլլայ։

Ա. ԿԻՒԼԻՒՆԵ

ԲԱՐԵԿԱՄԸ

Ինչ որ է մայր մը կեանքի առաջին չրջանին մէջ, նոյնն է բարեկամը կեանքի չարունակութեանը մէջ։ Ինչ որ է զով չուրի աղբիւրը անապատին մէջ պապակած անցորդին, նոյնն է բարեկամը վշտաչարչար ճամբորդին մինչեւ գերեզման։ Ունիս հայր, մայր, եղբայր ու քոյր, նաեւ դրամ և առողջութիւն. բայց եթէ չունիս բարեկամ, ախոռս, տխուր ես, քիչ մըն ալ մելամաղձոտ, և արդեօք կեանքի ո՛ր հարուածը պիտի սթափեցնէ քեզ տեսնելու կեանքիդ պակասը՝ բարեկամը։ Բարեկամը կամ բարեկամութիւնը կեանքի բնական ու էական տարրերէն մին է, առանց բարեկամի կեանքը կոճատ է, ճուճթաղի պէս մլեթիւ է, բարեկամ ընկերով մը կրնայ, զարգանալ վայելել ու հրճուիլ։ կեանքի տաղնապալի վազքին մէջ սոսկ բարեկամը կրնայ նեցուկն ու կաղդուրիչը ըլլալ ընկճեալին։ Բարեկամը պէտք է թէ՛ վիշտերու և թէ՛ ուրախութեանց մէջ։ Իաւական չէ որ մեր ուրախութեանց միայն ծնողքներ ու ազգականներ մասնակից ըլլան։ Ցաջողութեան և ուրախութեան մէջ մենք կը վնտռենք բարեկամը։ Ձախողութեան և վիշտի մէջ բարեկամն է որ մեզ վնտռելու է։ Մարդուն մէջ բարեկամութեան բնական տարրը կայ, որով մարդ կ'ըլլայ մարդասէր և բարեկամ նոյն իսկ օտարին, և բարեկամութիւնը այնքան աւելի անոյշ կ'ըլլայ որքան որ ազգակցութիւնը հեռանայ, և ճշմարիտ բարեկամութեան մէջ ամփոփուած են ծնողական և ազգակցական բոլոր բարեմասնութիւնները։

Բարեկամութիւնը չատ եղծուած և իր իսկական բարձր իմաստէն մերկացուած է։ Ոմանք բարեկամութիւնը կը հասկնան լոկ չահագործելու միջոց մը. անձնական չահն է բուն չարժառիթը և չահուն հետ բարեկամութիւնը կ'աւելնայ կամ կը նուազի։ Սակայն ճշմարիտ բարեկամը չահեցնել կը խորհի, իր չահը ուրիշին չահուն մէջ կ'որոնէ և իր պատիւը ուրիշը պատուելուն մէջ։ Եթէ այս ճշմարիտ սկզբունքով մարդիկ ըմբռնեն բարեկամութիւնը և ապրին մարդկութեան բոլոր խաւերուն մէջ, չահեր արդար, անոյշ կ'ըլլան և բարեկամութիւնը կարկառուն և մշտանաւ կ'ըլլայ։ Պէտք չէ բարեկամութիւնը չահուն խաղալիկը դառնայ, այլ չահը բարեկամութեան պատուղը ըլլալու է։

Կան մարդիկ որ բարեկամ են ու կը մնան ցորչափ ուրիշին խորհուրդները և կամքը կրնան իրենց նպատակներուն ծառայեցնել։ Չեն կրնար դադրեցնել բարեկամութիւնը խորհուրդի տարբերութենէն. կը փնտռեն այնպիսի մարդիկ որ միշտ իրենց լսել ուզած «այո»ն ըսեն։ Չեն կրնար բարեկամանալ իրենց կամքի գոյութիւնը և ինքնուրոյթիւնը պահող ու արտայայտող անձերու հետ։ Այդպիսի անձեր կարճատես ապիկարներ են։ Ճըշմարիտ և կորովի մարդը կրնայ ուրիշին կամքը և ինքնուրոյթիւնը ճանչնալ, յարգել, պայքարիլ դադափարի տարբերութեան մէջ, և դարձեալ մնալ ճըշմարիտ բարեկամ անոր հետ։

Կան մարդիկ որ կարող են ըմբռնել թէ բարեկամութիւնը սուրբ ու վեհ է քան չահը և դադափարներու անհամաձայնութիւնը։ Դադափարի տարբերութեան համար վէճ ընել ու վէրք բանալ պարզ անճարակութիւն է, պէտք է մարդ կարող ըլլայ հաւտզելու և կամ համոզուելու։

Բարեկամութիւնը եթէ ուղիղ չըմբռնուի, չատ փորձանքներու և ցաւերու ծնունդ կու տայ։ «վա՜յ» մը կայ որուն դառն հարուածը նախ Աւետարանի պաշտօնէին վրայ կ'իջնէ։ Պաշտօնեայ ընկերներ, ո՛րքան ծանր պարադայի մէջ կը դտնուինք հանդէպ արտայայտուած բարեկամութեան և մեր կոչմանը։ Եթէ մենք արդար չենք ըլլար, Աստուծոյ Եկեղեցիին գործերուն մէջ և սէր աղային կամ այլինչին բարեկամութեանը՝ աչառութիւն կ'ընենք և կը զրկենք ուրիշ մը, «վա՜յ» մեղի։ Եթէ լուռ կը կենանք ուէէ զեղծման առջեւ, որպէս զի «աղային խաթրը չմնայ,» հաւատարիմ եղած կ'ըլլանք մեր կոչման։ Հոս կը յիշեմ անձի մը ծանծաղ խօսքերը. «Ժողովուրդին աղաները բարեկամ կ'ընես ու ա՛լ մնացածը հոգ չէ, դիրքդ ամուր կ'ըլլայ։» Անկէ բաժնուելէս վերջ լրջօրէն խորհելով ես իմ դլխուս և ժողովուրդին դլխուն կարդացի յիշեալ «վա՜յ»ը։ Եթէ ժողովուրդ մը և պաշտօնեան մէկդի թողլով եկեղեցւոյն փառքը, հոգիներու փրկութիւնը՝ պիտի գործակցին լոկ իւ սէր բարեկամութեան, հազար «վա՜յ»։ Այն խօսքերուն դառն տպաւորութիւնը դիս զգոյշ ըրաւ յիշեալ «վա՜յ»էն ազատուելու։ Եթէ մեր կոչման բարձր նպատակէն չեղինք իրարու հաճոյակատարներ և չահախնդիրներ, Քրիստոս պիտի օրոտայ մեղի դէմ. «Վա՜յ ձեզի, երբոր մարդիկ ձեր վրայով աղէկ խօսին, ինչու որ իրենց հայրերը այդպէս կ'ընէին սուտ մարգարէներուն։» Ղու. Ջ. 26։ Եթէ ուէէ կերպ վախկոտութեան պատճառով հաւատարիմ չըլլանք մեր կոչման, մեր ներկայ ու ապագայ բաժինը որոշ նկարագրուած է Յայտ ԻԱ. 8ի մէջ, ի՛նչ ալ ըլլայ մեր սքեմը։ Ուրիշ փորձանք մըն ալ կայ։ Կան մարդիկ որ կը յանդգնին պաշտօնեան իրենց չահուն գործիք ընել, և երբ չյաջողին՝ ա՛լ աւելութիւն մը կ'սկսի, և ո՛ր-

քան վէրքեր կը բացուին։ Իրօք պաշտօնեան կ'արժէ որ ժողովրդեան հոգեւոր զարգացումի չանքին կցէ անոնց նիւթապէս զարգացման խնդիրն ալ, անոնց սատարէ բանախօսութիւններով և անհատական թելադրութիւններով, քալ Մենտոր մը ըլլայ ճշմարտութիւնով և արդարութիւնով օժտուած, չտայ ուէ անհատի այն գաղափարը թէ պաշտօնեան ի սէր բարեկամութեան կամ ուէ չահու կը չեղի ուղղութենէ։ Մեր դիրքին չենակէտը պէտք է ըլլայ ուղղամտութիւնը և անկէ ծնած քաջութիւնը, և ոչ թէ «կռնակը», այնպէս որ մարդիկ, եթէ նախատեն, բամբասեն մեզ, դարձեալ ստիպուին խոստովանիլ և ըսել, «Իրաւցնէ այս մարդը արդար էր։» Ժողովուրդին ուղիղ գաղափար մը տալ մեր պարտքն է, որով անոնք ունենան արժանապատուութիւնը ըսելու, «Մեր պաշտօնեան ի սէր բարեկամութեան և չահու կամ վախի պատճառով ճշմարտութենէն չի չեղիր։» Մարդոց դիտակէտը ի՛նչ ալ ըլլայ, մենք պարտիմք դանոնք միշտ չահագործել ի սէր ճշմարտութեան և իրկութեան կեանքի իտէալին, Քրիստոսի, պէս։

Կան բարեկամներ որոնց գլխուն երեմիական ողբեր կարդալու է, թէեւ անոնք «Խաղաղութի՛ւն, խաղաղութի՛ւն» բացագանչեն մեր գլխուն։ Ճշմարիտ բարեկամը իր բարեկամին սխալը կը տեսնէ և ուղղակի անոր կ'աղդարարէ։ Եթէ ուրիշ բարեկամ մը որ քու թերութիւնդ տեսնելու աչք, խօսելու բերան և ըսելու կամք և քաջութիւն չունի, կոյր է, համր ու ջլատ, հրաժարէ անկէ, բարեկամ մի դաւանիր զայն։ Բայց եթէ կան մարդիկ որ հաճոյք կը զգան չոյանքներէ և կ'ակնկալեն որ մարդիկ իրենց ներկայութեանը կատմահամ դտնուին — եռեւէն ի՛նչ ալ ըսեն հոգ չէ— այդպիսիները որակելու ո՛չ սիրտ ունիմ ոչ ալ դրիչ, այդպիսի անձ մը ով որ ալ ըլլայ՝ ինքն է իր կործանարարը։ Ճշմարիտ մարդը իր սխալները իրեն մատնանշողը բարեկամ կը ճանչնայ, և բարեկամին ազդարարութիւնները լսելու տրամադիր, թերութիւնները ուղղելու մէջ քաջ կ'ըլլայ և երախտապարտ անոր։

Ո՛րքան չատ զեղծումներ եղած են ու կ'ըլլան խոչընդոտ համար։ Ինչ, միթէ բարեկամութիւնը զեղծումներ պատճառելու միջոցն է։ Ի՛նչ անիրաւութիւններ կ'ըլլան վարչական դործերու մէջ, եկեղեցիէն սկսելով մինչեւ բոլոր հանրային հաստատութիւնները, և չատերը՝ յանուն բարեկամութեան։ Բարեկամութիւնը երկու, երեք կամ աւելի անձերու համաձայնութի՛ւնն է անիրաւելու, կորզելու համար. քաւ լիցի։ Բարեկամութիւնը մարդուն մէջ Աստուածային գոյակ մըն է, զոր գործածելու մէջ մեծ իմաստութիւն և ողջախոհութիւն պէտք է, եթէ ոչ՝ չատ մը ցաւերու ծնունդ կու տայ։ Ճշմարիտ բարեկամութիւնը կը պահանջէ արդարութիւն խօսքի և գործքի մէջ, հարազատութիւն արտայայտութեան մէջ, բարիին և օգտակարին դաղափարը տածել յար, և փոխադարձաբար. ասոնցմով համակրութիւն և համաձայնութիւն կրնայ գոյանալ անձերու միջեւ։ Կան ծնողքներ որ ծնողք եղած են բայց դժբաղդաբար բարեկամ չեն իրենց զաւակներուն։ Զաւակներնիս կը սիրենք, բնական է. բայց եթէ արդար ու անկեղծ չենք անոնց հանդէպ, բարիին և օգտակարին դաղափարը չենք տածեր ու պարզօրէն արտայայտեր անոնց, անոնց ծնողքն ենք՝ բայց բարեկամը չենք, և ատով չատ չանցած՝ ծնողքի ու զաւկի միջեւ եղած սէրը ատելութեան կը փոխուի։ Իսկ ճշմարիտ բարեկամութեամբ՝ ճաչակով ու նկարագրով տարբեր աղդերէ անհատներ իրարու հանդէպ հօր, մօր, եղբօր ու քրոջ դերը կը կատարեն և նոյն իսկ բան մըն ալ աւելի։ Բարեկամութիւնը, ընկերին բարիքը, անոր բարոյական ու նիւթական օգուտը զարգացնելու մէջ կենալու է, հրահրելու է ինչ որ բարի է և ատելու՝ ինչ որ չար է։ Ցիսուս՝ Պետրոսի «Եթէ դնա, սատանա,» ըսած ատեն այնքան հարազատ բարեկամ էր որքան զանիկա սիրած և դայն Պետրոս անուանած ատեն։ Ճշմարիտ բարեկամին, մարդասէր Ցիսուսի, յառած բարեկամութիւնը մշակենք իր բարձր ու վեհ դաղափարականին դիտակէտով։ Ճշմարիտ բարեկամ ըլլանք, որպէս զի ճշմարիտ բարեկամ դանենք։

Ամասիա, Յուլ. 29, 1909. ս. գ. տոմպալեան

ՖԷՐՏԻՆԱՆՏ ԼԱՍԱԼ

Իր կեանքը

(Շար. նախորդ թիւ-էն)

Յետադայ երեւոյթ մը Frankfort-on-the Mainի մէջ աւելի յուսատու եղաւ Լասալի համար։ Հոս, ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ ուրիշ չատ մը քաղաքներու մէջ, դործաւորները ընդհանրապէս կը միանէին յարիլ Շուլցէի և Ցառաջդիմական կուսակցութեան։ Ասոր համար Լասալ դժուարաւ կրցաւ ձեռք բերել ունկնդրութիւն մը իրեն թշնամի ունկնդիրներէ։ Իր առաջին ճառը, որ չորս ժամ տեւեց, բաւական բուռն ընդունելութիւն մը դտաւ, և չատ յաճախ ընդմիջուեցաւ։ Սակայն ան դարձեալ չահեցաւ իր ունկնդիրներուն համակրութիւնը չնորհիւ իր ճարտասանութեան և իր դատին առթած հետաքրքրութեան, և իր մեկնած ժամանակ

ծափահարուեցաւ։ Երբ, երկու օր վերջը Լասալ դարձեալ ներկայացաւ, ժողովը անոր 40ի դէմ 400 ձայնով նպաստաւոր քուէ տուաւ։ Ասիկա իրապէս փայլուն յաղթանակ մըն էր։ Նաբոլէոնի պէս, կ'ըսէր նա, ինք ալ թշնամին զարկած էր իր իսկ բանակներով։ Հետեւեալ օրը Մայնցի մէջ միլիոնկ մը դումարեց, ուր 700 գործաւորներ միաձայնութեամբ իրեն կողմնակից յայտարարեցին ինքզինքնին։

Այս յաջողութիւնք Լասալի առիթ ընծայեցին որ ան իր գործունէութեան վճռական քայլը առնէ, որ է հաստատութիւնը Ընդհ. Գերման Գործաւորներու Միութեան, զոր կազմեց 1863 Մայիս 23ին։ Այս միութեան ծրագիրը չատ պարզ էր, պարուսնակելով մէկ կէտ միայն, այն է ընդհանուր քուէն, այն համոզմամբ թէ մի միայն ուղղակի և հաւասար ընդհանուր քուէով(1) կարելի է բաւարար ներկայացուցչութիւն մը Գերման գործաւոր դասակարգին չահերուն։

Ծարդ Լասալ կղզիացած անհատ մըն էր, օրուան խնդիրներուն վրայ արտայայտելով իր կարծիքը իր իսկ պատասխանատուութեան տակ։ Իսկ հիմակ հինգ տարուան համար նախագահ ընտրուեցաւ նոր հաստատուած ընկերակցութեան, և ասով նոր չարժումի մը գլուխ կանգնեցաւ։

Մինչև 1863 տարւոյ ամառը չատ քիչ բան կատարուած էր։ Ընկերակցութեան անդամները կ'աճէին, բայց չաս կամաց կերպով, և Լասալ, ըստ իր սովորութեան, ջերմուկները քաչուեցաւ՝ աղողջութիւնը դարմանելու համար։ Աչնան վերսկսաւ իր գործունէութիւնը, վերակազմելով իր ուժերը Հռենեան երկրին մէջ, ուր գործաւոր դասակարգը մեծ խանդավառութիւն կը ցուցնէր իրեն նկատմամբ։ Բայց իր գործունէութեան ամէնէն տագնապալի չրջանը եղաւ 1863–4ի ձմեռը։ Այս չրջանին՝ իր չանքերը գերմարդկային դարձան։ Գրեց իր Bastiat-Schulze(2) հսկայ գործը՝ չուրջ երեք ամիսէն, ինքզինքը պաչտպանեց թէ՛ Պերլինի և թէ՛ Հռենոսի դատարաններուն առջեւ խնամեալ ճառերով, իր ընկերակցութեան գործերը վարեց իրենց բոլոր դժնդակ պարագաներովը, և յաճախ կը ներկայանար թշնամի և բուռն ունկնդիրներու, Պերլինի ընակչութիւնը սիրաչահելու միտումով։

Լասալի Bastiat-Schulzeն, իր ամէնէն մեծ տնտեսական երկասիրութիւնը, կը կրէ տենդոտութեան բոլոր նչանները այն ժամանակին որ անոր ծնունդ տուաւ։ Կը պարունակէ չատ գէչ կերպով դրուած նախադասութիւններ։ Շուլցէի մասին կոչտ և բիրտ դրուածքը բացարձակապէս անարդարանալի է։ Գիրքը կը բաղկանայ փուճ և անօգուտ վիճաբանութենէ մը, խառնուած իր տնտեսական վիճակի փիլիսոփայական դիտելիքներով, և ասոնք նոյն իսկ յաճախ չոր, չփոթ և չափազանցուած են։ Վիճաբանութիւնը ընդհանրապէս գրականութեան ամէնէն անդոհացուցիչ մկկ ճիւղն է, և վիճաբանութեան տարբեր տարբեր ձեւերէն Լասալինը ամէնէն նուազ փափաքելին է, որ կը կայանայ ամբարտաւանութեամբ քննադատելու և յամառ կերպով ընդդիմանալու մէջ։ Գիրքը ամբողջութեամբ չատ ստորին է «Գործաւորներու Ծրագիր»ին և «Բաց Նամակ»ի ատիճանէն։

Այս ամէն աչխատութիւններէ վերջ չատ զարմանալի է երբ կը գրէ Փետր. 14ին. «Մահու չափ յոգնած եմ, և որովհետեւ իմ կազմուածքս զօրաւոր է, ներսս կը ցնցուի։ Իմ գրգռութիւնս այնքան մեծ է որ չեմ կրնար գիչերները երկար քնանալ. անկողնիս մէջ մինչեւ ժամը հինգը կը տապլտկիմ, և կ'ելլեմ ցաւած գլխով և չափազանց յոգնած։ Ջափազանց կ'աչխատիմ և կը յոգնիմ. այն բուռն չանքը զոր տուի, բայ ի ուրիչ աչխատութիւններէս, որպէս զի Պասթիա-Շուլցէն երեք ամսուան մէջ աւարտեմ, այն սոսկալի և տաժանելի յուսավրիպութիւնը, ներքին զգուանքին աճումը՝ զոր կը պատճառէին գործաւոր դասակարգին անտարբերութիւնը և անհոգութիւնը, վերջապէս այս ամէնը նոյն իսկ ինձի չատ սուղի նստան։»

Արդարև մեծ գործիչը հանգիստի պէտք ունէր։ ասոր համար որոշեց այդ հանգիստը վնտռել ըստ սովորութեան ջերմուկները։ Բայց մեկնելէ առաջ, փափաքեցաւ անգամ մըն ալ սփոփել իր պարտասած հոգին համակրելի խանդավառութեան մէջ, զոր կանխեց Հռենեան երկրին իր անձնուէր կուսակիցներէն։ Հետեւապէս, Լասալ 1864 Մայիս 8ին մեկնեցաւ «իր բանակին փառաւոր հանդէսին համար» Հռենեան երկրին մէջ։ Մէհրինկ կը պատմէ

(1) Հակառակը Բրուսիոյ մէջ դոյութիւն ունեցող այն անհաւասար և անուղղակի դրութեան, որով քուէարկուները անչարժ ստացուածքի հիման վրայ կը բաժնուէին երեք դասակարգերու։ Քուէարկուները, այսպէս կարգադրուած, կ'ընտրեն ընտրող մարմիններ, որոնք իրենց կարգին կ'ընտրեն Խորհրդարանին անդամները։

(2) Պասթիա Ֆրանսայի մէջ կը ժողովրդականացնէր ուղղափառ քաղաքական տնտեսութիւնը։ Լասալ Շուլցէն ամբաստանեց Պասթիայի մակերեսութային գաղափարներուն արձագանգը ըլլալուն համար, և ասոր համար զայն կոչեց Պասթիա-Շուլցէ։

թէ «Ան խօսեցաւ Մայիս 14ին Սոլինկէնի մէջ, 15ին Պարմընի, 16ին Քոլոնիոյ, 18ին Վէրմէլսքիրխէնի մէջ։» Ան թագաւորներու պէս յաղթական թափօրով կը ճամբորդէր, և ժողովուրդին ուրախութիւնը բոլորովին ինքնակամ էր։ Հազարաւոր գործաւորներ զինքը ծափահարութիւններով կ'ընդունէին. բազմութիւնը իրարու վրայ կ'ելլէր՝ որպէս զի անոր ձեռքը սեղմէր և բարեկամական ողջոյններ փոխանակէր անոր հետ։ (Շարունակելի)

ՑՈՎՀ. ՑԱԿՈԲԵԱՆ

ՃՈՐՃ ՀՈՒԻԹՖԻԼՏ

Մեծն Ալեքսանդր, կեսար, Շուէյտի Չարլս ԺԲ. թագաւորը և Նափոլէոն Ա. ինչ որ են ռազմական աչխարհի համար, Հուիթֆիլտ և Ուէսլի նոյն են անոնց համար որոնք իբրեւ քարոզիչներ և առաքեալներ կը տեսնէին գերագոյն օգտակարութեան։

*Թովմաս և Եղիսաբեթ Հուիթֆիլտի վեցերորդ զաւակը Ճորճ 1714 Դեկ. 16ին ծնաւ ի Կլոսթըր։ Հայրը մեռաւ երբ Ճորճ երկու տարեկան էր, սակայն մայրը 71 տարի ապրեցաւ։ Ճորճ մինչեւ 16 տարեկան անկրօն էր։ Երբ Ճորճ 10 տարեկան էր, մայրը երկրորդ անգամ ամուսնացաւ։ Ճորճ դպրոց կը չարունակէր, տասնևերկու տարեկան Լիքէոն (եզուսպիտական դպրոց) փոխադրուեցաւ, ուր իբր երեք տարի յաջախեց։ Շնորհալի պերճախօսութեամբ և զօրաւոր յիշողութեամբ օժտուած ըլլալով, չատ պատուոյ նոյն իսկ դրամական վարձատրութեան արժանացաւ։ Վայելած ապօրինի և աչխարհասէր ղուարճութիւններուն համար յաճախ խղճի խայթ կ'ունենար, և չատ կը փափաքէր կրօնական արթնութեան մը ենթարկուիլ։ այս նպատակի համար քանի մը ընտիր գրքեր կարդաց որ նոյնմէ խիստ ազդուեցաւ։ 15 տարեկան դպրոցէն ելաւ, և սկսաւ մօրը օգնել իր գործերուն մէջ։ Ինք կ'ըսէ թէ «Մանկութենէս եկեղեցական մը ըլլալու բուռն փափաք մը ունէի, և սովոր էի յաճախ քարոզիչները օրինակել։» Անոր այս փափաքը քանի՛ մեծցաւ՝ այնքան զօրացաւ. և իր զբաղումներուն մէջ քանի մը քարոզներ պատրաստեց և զանոնք իր մեծ եղբօրը արտասանեց։ Դիչերները յաճախ Սբ. Գիրք կը կարդար։ Վերջապէս Աստուծոյ օգնութեամբ 18 տարեկան յաջողեցաւ Օքսֆորտի համալսարանը մտնել և հոն ուսանիլ։ Չարլս Ուէսլիի առաջնորդութեամբ Մեթոտական մը եղաւ։ Հուիթֆիլտ երբ դարձի եկաւ, ուրիչ ամէն գիրք մէկդի թողուով միմիայն Սբ. Գիրք կը կարդար, և գայն ծունկի վրայ եկած ըլլալով կը կարդար, և գրեթէ ամէն բառի և ամէն տողի վրայ կ'աղօթէր։ Ասկէ հոգեւոր մեծ զօրութիւն ստացաւ։ Իր դործին պատրաստուելու պահուն գրեթէ ամէն մի ժամ այդ պատրաստութեան վերաբերեալ դործերու յատկացուցած էր. բանտարկեալները և աղքատները կ'այցելէր, և իր առանձնասենեակին մէջ յաճախակի կ'աղօթէր։ Բարեկամները զինքը ստիպեցին որ ձեռնադրուի, սակայն ան ինքզինքը անարժան սեպելով մերժեց։ Իր առողջական վիճակը զինքը ստիպեց առժամապէս Օքսֆորտ թողելու։ Երբ իր տունը վերադարձաւ, հոն ինքզինքը բոլորովին Աստուծոյ նուիրեց, և հոգեւորապէս օրչափ կ'աճէր ու կը զարգանար, մարմնաւորապէս ալ նոյնքան կը կազդուրուէր ու կը հանգստանար։

21րդ տարին չլրացուցած Հուիթֆիլտ իր ծննդավայրը, Կլոսթըր, վերադարձաւ. իր բարեպաչտութեան ու տաղանդին համբաւը այն աստիճան տարածուած էր որ թեմին եպիսկոպոսը, Տր. Պէնսըն հաճութեամբ ձեռնադրեց զայն 1736 Յունիս 30ին։ Այսպէս իբր Անդղիական եկեղեցիին սարկաւագը ձեռնադրուած ըլլալով, հետեւեալ կիրակի իր առաջին քարոզը արտասանեց Կլոսթըրի մէջ, նիւթ ունենալով «կրօնական ընկերութեան պէտքն ու օգտակարութիւնը»։ Առաքելական դարէն ի վեր գուցէ ոչ ոք Ճորճ Հուիթֆիլտի չափ ինքզինքը անմահ հոգիներու փրկութեան համար քարոզելու գործին նուիրած է։

Իր առաջին քարոզը արտասանելէ յետոյ Օքսֆորտ գնաց, հոն քանի մը օր կենալէ վերջ Լոնտոն գնաց։ Լոնտոն մեծ համբաւ ստացաւ, մեծ բազմութիւններ զինքը ունկնդրելու կ'երթային և կը հիանային անոր վրայ։ Մինչեւ անդամ աղնուականներ զինքը ունկնդրել կ'երթային։ Երբ Լոնտոնէ մեկնեցաւ Հէմփչայրի մէջ աղքատ և անուս ժողովուրդի մը մէջ գործել սկսաւ։ Ահա այն աւեն իր ուշադրութիւնը Ճորճիա ուղղուեցաւ։

Ճ. Հուիթֆիլտ մէջահասակ, նիհար սակայն բարեկազմ մարմին մը ունէր։ Հրչակաւոր էր ձեւի բնական չնորհալիութեան կողմէ։ Կազմուածքը խիստ ակնահաճոյ էր, դիմագիծը կանոնաւոր, աչքերը փոքր ու պայծառ էին և լազուարդ։ Աչքերէն մին վերջէն չիլ եղած էր, և այս բանը անոր դէմքին արտայայտութեանը աւելի յիչատակելի հանգամանք մը կու տար։ Անոր ձայնը զօրութեան, ներդաչնակութեան և եղանակաւորումի կողմանէ գերազանց էր։ Անուս մը անոր պերճախօսութիւնը նկարագրելու պահուն Մր. Հուիթ-

ֆիլտ առիւծի նման քարոզել կ'ըսէր։ Այս բաղդատութիւնը անոր զօրութեան, կորովին, յուզման և այն հեղինակութեան, որով կ'ահաբեկէր ունկնդիրները և զանոնք կը դողացնէր Փելիքսի նման, լաւ կը յարմարէր։ Հաւատալով որ ինքը Աստուծոյ կողմէն ղրկուած գեսպան մըն էր մեղաւորները ապաչխարութեան հրաւիրելու, կը խօսէր հեղինակութեամբ և զօրութեամբ։ Այսու հանդերձ իր քարոզներուն մէջ հալեցնող սէր մը, յորդորի թախանձանք մը կար։ Նախ սրտերը կը ծակէր, յետոյ կը բժշկէր բալասանով մը։

Լոնտոնի եկեղեցիներուն մէջ բաւական քարոզուէ վերջ Գիթութեան դպրոցներուն համար իբր հազար Անգղ. և Ճորճիայի աղքատներուն համար ալ երեք հարիւր Անգղ. ոսկի հաւաքելէ յետոյ 1737 Դեկ. 28ին Թոզուց Լոնտոն և Ճորճիա երթալու համար ճամբայ ելաւ։ Այդ տարին 23 տարեկան էր։ Այս ճամբորդութեան պահուն անիկա գլխաւոր խղիկը վանքի, տախտակամածը եկեղեցիի ու նաւուն ծածքը դպրոցի վերածեց։ Երբ Սաւանա հասաւ, Ուէսլեականներու բարեկամներէն սիրով ընդունուեցաւ, նոյնպէս դատաւորները դինքը դիմաւորելու և իրենց յարգանքները մատուցանելու համար եկած էին։ Հոս մանուկներու վիճակը խորապէս ազդեց իր սրտին, հետեւաբար սաստիկ կը փափաքէր մատդրած որբանոցը օր առաջ բանալ։ Նոյն տարին գիւղերէն երկուքին դպրոցներ բացաւ, և Սաւանայի մէջ աղջկանց վարժարան մը։

Հուիթֆիլտ Ճորճիա գտնուած պահուն յաճախ կը քարոզէր։ Մր. Հուիթֆիլտ այժմ միայն սարկաւագութեան աստիճան ունէր, և ուզելով երէց ձեռնադրուիլ որոշեց Եւրոպա երթալ։ Նոյնպէս իր որբանոցին նպաստ հաւաքել կ'ուզէր։ ուստի 1738 Սեպ.ին Լոնտոն երթալու համար ճամբայ ելաւ, ինչը չարթուեան վտանգաւոր և տաժանելի ճանապարհորդութենէ յետոյ ապահով Լոնտոն հասաւ։ Հոն տեսաւ թէ Լոնտոնի եկեղեցականներէն չատերու զդացումները փոխուած էին իրեն նկատմամբ։ Լոնտոն գտնուած պահուն հարիւրներուն կողմէն 500 ակրոն դետին մը նուէր ընդունեց, որու վրայ պիտի կառուցանէր իր որբանոցը։

1739 Յունվ. 14ին 25 տարեկան տղած տաէն երէց ձեռնադրուեցաւ Օքսֆորտի մէջ։ Կ'ուզէր իր մատդրած հաստատութիւններուն համար դրամ հաւաքել, սակայն Անգղիոյ մէջ եկեղեցականներու զդացումները այնքան փոխուած էին իրեն նկատմամբ որ տախտակեցաւ բացօթեայ քարոզչութեան ձեռնարկել և իր առաջին քարոզը խօսեցաւ Քինկղուտի վատահամբաւ բանուորներուն։ Այս անգամ հարիւրի չափ ուկնդիրներ ունեցաւ, սակայն հետզհետէ ունկնդիրներու թիւը բարձրացաւ, և հասաւ մինչեւ 20—30,000ի։ Քարոզի պահուն չատեր կու լային ու կ'ողբային և գարձի կու գային։ Հետզհետէ անոր համբաւը տարածուեցաւ, և չատ տեղերէ հրաւէրներ ընդունեց, և տախտակեցաւ ձեն Ուէսլին իրեն օգնութեան կանչել։ Հուիթֆիլտ սակէս կ'ըսէ. «Երբ բացօթեայ տեղ կը քարոզեմ, կը զգամ թէ ամենամեծ զօրութիւնը կ'ուենեմ. ասիկա ապացոյց մըն է ինձ համար որ այս կերպ քարոզելս Աստուծոյ հաճելի է։» Իր այցելած տեղեր չատ հակառակութիւններու կը հանդիպէր, սակայն չէր վհատեր, հապա յաճախ իր քարոզութիւնները մեծ յաջողութեամբ կը պսակուէին. նոյնպէս իր հաստատութիւններու համար դրամ կը հաւաքէր։

(Շարունակելի)

Պանտրմա

ԱՐԱՄ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՑ ԿԵԱՆՔԸ

Հայ օրաթերթերը սունկի պէս սկսան աճիլ և բազմանալ։ Մանչոսթի խափանումը երկու նոր առտուան թերթերու, Օբսէրվըր և Գարպֆրին, ծնունդ տուաւ։ Երկու թերթերն ալ գրական յաւելուածներով հանդուցեալ թերթին ժառանգորդները կ'ուզեն ըլլալ։ Երկուքն ալ Մանչոսթի նախկին խմբագիրներու կողմէ կը հրատարակուին։ Գարպֆրին հրատարակիչը յոյս ունի Մանչոսթի բաժանորդները բռնել իր «բանտէ բանտ» վէպով, Օբսէրվըր վստահ է թէ Անդրէասեանի, Տէր Յակոբեանի և Թուղլաճեանի դրչին համակիրները կը նպաստեն, կ'ապահովեն անոր գոյութիւնը։ Երկու թերթերն ալ հրապարակ կ'ելլեն լուսադոյն խոստումներով բայց նիւթական անապահով վիճակի մէջ և իրենց խմբագրողներու ծանօթ ուղղութեամբ։ Թերթերու այս առատութիւնը սակայն հիւանդոտ երեւոյթ մըն է մեր մամուլի կեանքին մէջ։ Այժմ Պոլսահայերը բաց ի վերոյիշեալներէն ունին հետեւեալ առաւօտեան թերթերը Ազդակ, Ժամանակ, Հայրենիք, Կավաջ և Կիլիկիա։ Լրագրի կարգացող Հայերուն չրջանակը այնքան սահմանափակ է սակայն որ անկարելիութիւն մըն է պարզապէս որ անոնք 7 Հայ առտուան թերթեր ապրեցնել կարենան։

Այժմեան պարագաներու մէջ երկու առտուան թերթեր կրնան աննչան չահով մը իրենց գոյութիւնը պաշտպանել։ Միւս բոլոր թերթերը, որքան ալ ցաւալի ըլլայ մեզ այս ճշմարտութիւնը խոստովանիլ, հետզհետէ պիտի զոհուին տնտեսական կեանքի պայքարին։ Բաց ի Ազդակ-Ժամկոչէն միւս

բոլոր օրաթերթերը դեռ անդոյն են, որևէ քաղաքական ուղղութեան մը չեն հետեւիր, ամէնքն ալ օբէօրդէնէօ են։ Պարագաներէ և դիպուածներէ կ'ազդուին զանազան խնդիրներու նկատմամբ որոշ ուղղութիւն մը բռնելու համար։ Նիւթական չահի ակնկալութիւնը անոնց ամէնէն հզօր վարիչն ու ազդակն է։ Առաջնորդող յօդուածներու այժմէականութեան, լրջութեան տեսակէտով միւս թերթերէն դերազանց են Ալթթամաթը, Բիւլանդիճեան, Հայրենիք, Ժամանակ։ Ինքնայատուկ լրագրութեան տեսակէտով մեր Պոլսահայ թերթերը ամբողջ օտարազգի Պոլսական մամուլէն յետամնաց են։ Ալթթամաթի անկազմակերպակալ գաւառական լուրերն և Ժամանակի ցիրուցան քաղաքական ու տեղական ինքնուրոյն տեղեկութիւններն կերպով մը առաւելութիւն կ'ընծայեն անոնց միւս Հայ թերթերու վրայ։ Մեր թերթերուն ընդհանուր սովորութիւնն է Թուրք ու Եւրոպական թերթերու ինքնուրոյն լուրերու թարգմանութիւնը մատուցանել իրենց ընթերցողներուն, յաճախ օրեր ետքը։ Բնականաբար այս պարագան Հայ լրագրութեան յետադիմութեան բացայայտ մէկ ապացոյցն է։ Նոյն իսկ լուրերու այս քաղուածքը ճաշակաւոր և գիտակցական կերպով չեն կատարեր մեր թերթերը։ Այս տեսակէտով ալ լաւագոյն հմտութիւն կը ցուցնէ Բիւլանդիճեան, որ առատօրէն օտար թերթերու կարեւոր լուրերը կը ձգտի իր ընթերցողներուն հաղորդել։ Ես չեմ չօշափեր լրագրական արուեստի ուրիշ մասնագիտական մանրամասնութիւններ, որոնց նկատմամբ վերի-վերոյ համեմատութիւն մը մեր և օտար մամուլին՝ կը ցուցնէ թէ ո՛րքան մեր լրագրութիւնը յետադէմ է։

Շատ ուշագրաւ պարագայ մըն է անշուշտ մեր գրական կեանքին համար որ մենք ցայժմ անկարող եղած ենք լուրջ հանդէս մը պահել, ընդհակառակը խեղկատակ թերթեր շատ մեծ ժողովրդականութիւն գտած են մեր մէջ։ Այս պարագան կը ցուցնէ թէ մեր ժողովուրդը դեռ մտաւորապէս շատ յետին և խեղճ վիճակի մէջ կը գտնուի և լուրջ ուսումնասիրութեանց արժէքը դեռ չի կրնար գնահատել։ Անհերքելի ճշմարտութիւն մըն է սակայն սա իրողութիւնը թէ որքան ժողովուրդի մտաւորական զարգացման մակերեւոյթը բարձր ըլլայ, որքան անոր գաղղուածութիւնը հասուն ու մշակուած ըլլայ, այնքան ալ հանրային կարծիքը հոն մեծ կարեւորութիւն կ'ստանայ։ Տգէտ ու ամիրկ խուժանին հանրային կարծիքը ինչ նշանակութիւն կրնայ ունենալ։ Մոլեռանդ խուժանը միշտ ճարպիկ ու չահամոլ անձերուն ձեռքը գործիք դարձած է, որոնք անոր ստորին բնազդները չոյելով ժողովրդականութիւն չահելու նկրտած են և ապա զայն իրենց մասնաւոր նպատակներուն ծառայեցուցած են։ Այս է եղած ցայժմ նաեւ մեր թերթերու մեծագոյն մասին նպատակը, որոնք օրուան հոսանքներուն կամ իրենց չահերուն հակառակ դաղափար, համոզում, սկզբունք ևայլն, ամէն ինչ ոտնակոխ ըրած են —դրամ չահելու համար։

Հայ հրատարակչութեան պարագան է այս ողբալի կացութեան հանդէպ իր նուիրական կոչումին գիտակից ըլլալ և օրուան կարեւոր խնդիրներով լրջօրէն զբաղիլ, դասախօսութիւններ կազմակերպել, դիրքեր հրատարակել ևայլն և ժողովուրդին ազէտ զանգուածին մէջ գիտութեան և գիտակցական կեանքի լոյսը տարածել։

Մեր Ուսումնական Խորհուրդը, որ ամէնէն աւելի քննամոլ անձերէ կազմուած է որոնք իրենց մասնաւոր խօսակցութեան և յօդուածներուն մէջ այնպիսի յոյսեր կը ներշնչէին որ, երբ իրենք դործին գլուխը անցնին, հիմնիվեր պիտի բարենորոգեն մեր դպրոցները, ո՛չ միայն կարեւոր բարեփոխութիւն մը չներմուծեց մեր դպրոցական կեանքին մէջ, այլև բռնակալական րէժիմի միջոցին եղած աւելի վատթարագոյն վիճակի մը ենթարկեց զանոնք։ Խօսքերէ կշտացանք, այժմ գործ կ'ուզենք։

Զարմանալի է որ Ցունաց Պատրիարքարանը իր Բ. Դրան մատուցած Նոթբէրին մէջ նախանձելի կը գտնէ Հայոց վիճակը։ Մենք չենք ուզեր մեր վիճակը մաղթել մեր Ցոյն Օսմանցի եղբայրներուն, բայց իրաւունք ունինք անոնց ուշադրութիւնը դրաւելու իրողութեան մը վրայ։ Երբ 1896ին Հայերը ոչխարներու պէս կը մորթուէին, ամէն ուրկէ Ցոյները լաւագոյն կացութեան մէջ էին։ Բոլոր օտար ընկերութիւններ, պանքաներ, առեւտրական տուներ ևայլն Ցոյն պաշտօնեաներ առին և Համիտի կառավարութիւնը միշտ բարեացակամ էր անոնց հանդէպ։ Մենք այն ատեն չնախանձեցանք։ Երբ Սասունցի մէջ 21,000 Հայ կոտորուեցաւ, մենք դարձեալ կրեցէք խնդիր մը չունեցանք, դարձեալ անկեղծ ու անխարդախ Օսմանցի մնացինք։ Այսքան անձնուիրութեան և զոհաբերութեան հանդէպ արդեօք չա՞տ են կառավարութեան ըրած քանի մը զիջումները։ Երանի թէ բոլոր Օսմ. տարրերն ալ Հայոց չափ անկեղծ սահմանադրասէր և Օսմանցի ըլլային։

Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Սուլթանը չաբաթ վերադարձաւ Պրուսայէ և կէսօրէն 5½ ժամ եաքը հասաւ Տոլմա-պաղչէի պալատը, թնդանօթներով ողջունուելով Սելիմիյէի զօրանոցէն մինչեւ պալատան քարափը, ուր արժանավայել կերպով ընդունուեցաւ ատագանէն։ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը կարեւոր գնումներ ըրաւ ցուցահանդէսէն և 750 ոսկի նուիրեց քաղաքին իսլամ, Քրիստոնեայ և Հրեայ վարժարաններուն, ուրիշ նուէրներ ալ մզկիթներու և թէքէներու։ Կուսակալին իբրեւ յիշատակ նուիրեց ոսկի ժամացոյց մը չղթայով և մատիտ մը։ — Նախարարներու խորհուրդը կիրակի ըստ սովորութեան գումարեցաւ և, քանի մը օրերէ ի վեր չբերած լրագրական տարաձայնութիւններուն հակառակ, Հանրօգուտ գործերու Նախարար Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանի հրաժարման կամ հրաժարեցուցման առաջարկը իրականութեան ոեւէ հանգամանք չստացաւ։ Հայ նախարարը խմբագրի մը յայտարարեց թէ ինք ոչ հրաւիրուած է հրաժարիլ, ոչ ալ հաւանական է որ դադիմը հրաժարի։ Թանինեան պայքարը կարծես աւելի պայծառացուց Վեհմ. նախարարին համբաւը թէ՛ այս երկրին, թէ՛ օտար երկիրներու մէջ։ Կէս պաշտօնական Թան խնդրին պատմականն ընելէ և նախարարին արժանիքը դրուատելէ ետեւ սա ազդարարութեամբ կը փակէ իր խօսքը. «Բանիցս առիթ ունեցանք ըսելու Օսմ. Երիտասարդ Թուրքերուն թէ վտանգաւոր ճամբու մը մէջ պիտի մանեն, եթէ ուղեն որ Երեսփ. Ժողովին ու նախարարութեան տեղ թաքուն կառավարութիւն մը գործէ՝ ըստ հաճոյս դադիմ կազմելով կամ տապալելով, առանց երկրին բացատրութիւն տալու պարտաւորութեան և առանց յայտնապէս իր գործերուն պատասխանատուութիւնը ստանձնելու։» Երեքշաբթի Վեհմ. նախարարը իր հրաժարականը տուաւ Վարչապետին, որ բացարձակապէս մերժեց։ Յաջորդ Վարչապետը խնդրեց գոնէ 24 ժամ մտածել և այնուհետեւ գործել։ Նախարարը չմերժեց և պաշտօնատուն գնաց։ Եղէն Ղազէթա այս առիթով կը պատմէ թէ երէք ամիս առաջ նախարարը հրաժարական տուած բայց ետ առած էր Վարչապետին խնդրանքով։ Այս անգամ իր հրաժարականը վերջնական է։ Չորեքշաբթի Վարչապետը նախարարներու խորհրդին մէջ կարդաց Ն. Վեհմութեան գրաւոր հրաժարականը, որու ցաւով ունկնդրեցին մնաց պաշտօնակիցները և որոշեցին գրաւորապէս իրենց ցաւը յայտնել՝ գնահատելով անոր թանկագին ծառայութիւնները ներքին և արտաքին քաղաքականութեան կարեւոր գործերու մէջ։ Ուրիշ ամէն զրոյցներ անհիմն են, կ'ըսէ նոյն թերթը։ Հրաժարեալ նախարարին յաջորդ կարգուեցաւ Պոլսոյ երեսփոխան Պետրոս էֆ. Հալաճեան։ — Հանրօգուտ գործերու նախարարն սկսաւ քննել ծրագիրն այն երկաթուղիին, որ Էմիրնէէ պիտի սկսի և կամուրջով մը Վոսփորէ անցնելով պիտի երթայ մինչեւ Պարսկաստանի սահմանագլուխը։ Նաեւ Անգղ. ընկերութեան մը հետ ստորագրեց Հոռէյտա-Սանտայի երկաթուղիին և ճիւղերուն պայմանագրութիւնը։ —Մահմուտ Շեվքէթ փաշա, որ Վիւրցպուրկի Սեպ. 14ի ռազմափորձերուն ներկայ պիտի գըտնուի, հրաժեշտի այցելութիւն տալով Կայսեր և մայրաքաղաքիս զեւազաններուն, մեկնեցաւ։ Իր բացակայութիւնը ամիս մը պիտի տեւէ և իրեն պիտի փոխանորդէ Սամի փաշա։ —Կայսեր դահակալութիւնը Միաց. Նահանգներուն պաշտօնապէս ծանուցանելու համար չաբաթ պատուիրակութիւն մը մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս։ — Տասանորդի տուրքի աճուրդները մինչեւ հիմա 150,000 ոսկիի յաւելում մը ցոյց կուտան։ — Ռուս կառավարութիւնը Յունաց Պատրիարքարանին հաղորդեց թէ պատրաստ է վերսկսիլ իր դրամական նպաստի մատուցումը։ Յետնեալ գումարներուն համար ալ կարգադրութիւն մը պիտի ըլլայ։ —Մխոհեմ փաշայի որդին Ալի Հայատար պէյ փաստաբաններու ժողով մը հրաւիրեց որոշելու համար թէ իր հօրը դատին վերաքննութիւնը կարելի՞ է։ Որոշուած հաստատական եղաւ։ — Կայս. հրամանագրով վաւերացուեցաւ Պետական Խորհրդոյ այն որոշումը, որով կ'արգելուի բարեգործական նպատակի համար հանգանակութեան ձեռնարկել առանց պաշտօնական արտօնութեան։ — Չեռնհամ իշխանութիւնը կ'իմանայ թէ 50,000 ոչ-Իսլամներ պիտի զինուորագրուին գաւառներու մէջ։ Գալով մայրաքաղաքիս զինուորագրութիւններուն, նախնական քննութիւնները կ'սկսին այս չաբթու 16 յանձնաժողովներու միջոցով։ — Եւրոպա դրկուելու ուսանողներուն քննութիւնը տեղի ունեցաւ և ընտրուեցան 24 ուսանողներ, որոնց մին Հրեայ է, իսկ միւսները Թուրք։ — Եկեղեցական նախարարութիւնը ծանոյց թէ 4 առ հարիւր տոկոսով և 1 առ հարիւր գլխավճարով 7 միլիոն ոսկիի փոխառութիւն մը պիտի կնքէ, որու 19 միլիոն ֆրանքը պիտի յատկացուի Արեւել. Երկաթուղիի Ընկ.ման, 12 միլիոն ֆրանքը գանձնկէց թագաւորին պարտքերուն, 3 միլիոնը Ատանայի աղէտեալներուն իբ-

բեւ արտակարգ նպաստ, իսկ մնացածը եկեւմտա-
ցոյցին բացին և անպաշտօն մնացածներու վճա-
րելի հատուցման, եւն.։ Տարեկան տոկոսը և զըլ-
խավճարը (350,000 ոսկի) պիտի վճարէ Գոնեայի,
Գասթէմունիի, Սըվաղի, Ատանայի և Էնկիւրիւի
տասանորդի տուրքերով և Հալէպի ոչխարի տուր-
քով։ — Փէյթայի Բժշկական համաժողովէն իբր
100 բժիշկ մայրաքաղաքս եկան։ Հիմադի ապըս-
տամբ աշիրէթներէն 26 հոգի ընդունեցան և Պա-
տերազմական նախարարութեան յանձնուեցան։
Ինդուեցաւ նաև Պիզայի մէջ ձերբակալուած ան-
իշխանական մը, որու անունը Մարգար է, բայց
ազգայնութիւնը դեռ վերջնապէս ստուգուած չէ։
— Բաղաքապետութիւնը, նկատելով որ քա-
նի մը թաղերու մէջ ժանտատենդ ճարակած է,
կը յանձնարարէ Գարադուլագի, Կէօզթէփէի, Գա-
յըշտաղիի ջուրերէն միայն խմել և կամ միւս ջու-
րերը եռացնել ետեւ գտել։ — Լվգաֆի պաշտօ-
նէութենէն 201 հոգի անպաշտօն թողուեցան։ —
Բումէլիի երեք նահանգներու ընդհ. քննիչի պաշ-
տօնը ջնջուեցաւ կայս. հրամանով։ —Ֆրանսական
նամակատան մէջ կորսուած 3,000 ոսկիին դողը
դանողին 1,000 ոսկի կը խոստանայ սպահովագրա-
կան Մանհայմ ընկ.ը։ —Մախսուսէի մենաշնորհը
խնդրողներուն մէջ ամէնէն նպաստաւոր պայման-
ներն առաջարկեց Իզմիրի երեսփոխան Սպար-
թալեան էֆ. որ կը ներկայացնէ Անգղ. ընկերու-
թիւն մը։ Կազմելի ընկ.ը պիտի ունենայ 900,000
ոսկի դրամագլուխ, 6 ամիսէն չոգենաւեր պիտի
պատրաստէ Պոլսոյ, Մարմարայի և Սեւ Ծովու
մէջև բանեցնելու համար, մէկ տարիէն ալ հեռա-
ւոր տեղերու համար։ Պայմանաժամն է 75 տարի։

Նահանջներ. Բէթիմոյի մէջ Քրիստոնեաներու
կողմէ երկու Իսլամներու սպանման խնդրին հա-
մար Օսմ. դեսպանները պիտի պահանջեն որ
պաշտպան չորս տէրութիւնները կատարելապէս
գործադրեն կղզիին Իսլամներուն իրաւունքները և
ապահովութիւնը պաշտպանելու մասին իրենց ը-
րած խոստումը։ — Պրուսայի պաշտօնաթերթը,
հնչակեանները, կայսեր ի Պրուսա այցելութեան
օրը, հրատարակեց կառավարութեան պաշտօ-
նական յայտարարութիւնը Հայերու անմեղութեան
նկատմամբ։ — Ըստ Աւստրիական գործակալու-
թեան տուած նոր մանրամասնութեանց, Միթրո-
վիցայի մօտ Վուսիթրոի մէջ Սլպանիայիներու
դումարում մը վերջերս որոշեց ոեւէ տուրք չվճա-
րել, բայց ի Շերիաթի պատուիրած տասանորդին։
Դումարումը գլխաւորապէս հակառակեցաւ նոր
տուրքերուն գանձման որոնք յատկացուած են
հանր. կրթութեան և սպառազինութեան պէտքե-
րուն։ Հիւսէյին Հիլմի փաշա 700 հոգի ղրկեց Թէ-
րիղովիք, 3 խորհրդակիցներով։ Կ. պոլսէ տրուած
հրամանի մը համաձայն, Սեպ. 4ին Օսմ. զօրքերը
սկսան կրակ ընել դիւղին վրայ։ Երեք ժամ տեւող
ճակատամարտին մէջ Սլպանիացիները 20 մարդ
կորնցուցին և Օսմ. զօրքերը՝ 3։ — Սկիւպէ հե-
ռագրուած է թէ ձավիտ փաշայի հրամանատա-
րութեամբ չորս վաշտեր կը ջանան բարեկարգու-
թիւնը վերահաստատել Փրիզրէնի մէջ։ Ալպա-
նիական համաժողով մը բացուած է Էլպուսանի
մէջ։ — Սըղերդի կառավարիչ անուանուեցաւ Ի-
չիլի (Ատանա) կառավարիչ Խուսրեվ պէյ, որու
յաջորդեց հաղարապետ Սէրմէտ պէյ։ — Երզնկա-
յի բէսիճներու զօրաբաժնին հրամանատար կար-
գուեցաւ ոստիկանութեան նախորդ նախարար Ա-
լի փաշա։ — Դ. Զօրաբանակին հրամանատարը
Սեպ. 5 թուականով կը հեռագրէ թէ Տէրսիմի
Հայաբերանը Աչիրէթէն գաւ միւսները հնա-
զանդութիւն յայտնած են և տուրքերը կը վճա-
րեն։ Հայաբերանը Աչիրէթին վրայ յարձակում պիտի
կատարուի։ — Ատանայի Պատերազմական Ատ-
եանը սա նոր դատապարտութիւնները վճռած է
Կիլիկեան ազէտին կազմակերպիչներուն նկատ-
մամբ. Իբրեւ լրագրի արտօնատէր Իսան Ֆիքրի՝
երկու տարի ազատրի՝ Ատանայի մէջ այլեւս թերթ
չհրատարակելու պայմանաւ, հրամանատար Մուս-
թաֆա Բէմզի և հաղարապետ Օսման և դեր-հա-
զարապետ Ապտուլլահ՝ երեքական ամիս բանտար-
կութեան, հարիւրապետ Պէչիր՝ երկու ամիս բան-
տարկութեան, կուսակալութեան կցորդ պաշտօ-
նեայ Իսմայիլ Սէֆա, կոտորածի միջոցին Իքէօլի
մէջ յօդուած հրատարակած ըլլալուն համար, մէկ
ամիս բանտարկութեան։ Ատանայի երեւելիներէն
Պաղտատիզատէ Ապտիւլգատէր անպարտ վճռուած
է, բայց նկատելով որ բռնապետի համբաւ հանած
է Ատանայի մէջ, Հիճազ պիտի ղրկուի երկու
տարի հոն բնակելու համար։ Իսկ Ճէպէլը Պէրէ-
քէթի կառավարիչ Ասաֆ պէյ անպարտ արձակ-
ուած է մեծամասնութեամբ։ Նախապէս դատա-
պարտուածներուն համար որոշած վճիռները պի-
տի գործադրուին։ Այսինքն Առաջնորդ Մուշեղ ե-
պսկ. պիտի պատժուի ցկեանս բերդարգելու-
թեամբ, ոստիկանական նախկին տնօրէն Գատրի և
Պօշնաք Սալիհ ալ Պրուսա պիտի ընակին։ — Ա-
տանայի նախորդ կուսակալ Մուսթաֆա Զիհնի
փաշա կը տեղեկացրէ Թանինի խմբագրին թէ Ա-
տանայի պատերազմական ատեանը երեք ամսուան
մէջ 707 յանցաւորներու հարցաքննութիւններն

ըրաւ։ Ասոնց 41ը ի ներկայութեան և 2ը ի բացակայութեան մահուան դատապարտեց, 123ը՝ 3էն մինչեւ 15 տարի թիապարտութեան, 91ը՝ մէկ ամիսէն մէկ տարի բանտարկութեան, և 442 հոգի անպարտ արձակեց։ — Կառավարութիւնը արգելց եէմէնի մէջ Աւստրիական բէյներուն չրջաբերութիւնը։ — Այս տարի Հալէպի կուսակալութեան մէջ երաշտութեան պատճառաւ հունձքերը եռապատիկ նուազած են։ Ցորենի դինը 40 դահ. է և տակաւին պիտի բարձրանայ։ Տեղական իշխանութիւնները կեդրոնէն արտօնութիւն խնդրեցին ցորենին արտածումը առժամապէս արգելլել։ — Էսքիշեհէ Սեպ. 4 թուականով ղրկուած նամակ մը կ'ըսէ թէ երաշտութիւնը կը չարունակէ և տիրող տաքութիւնը համաճարակներ յառաջ կը բերէ։ Շատ ընտանիքներ կը հեռանան քաղաքէն։ Անձրեւ չգալուն համար արմաիք, բանջարեղէն, պտուղ, մանաւանդ հոչակաւոր չավուշ խաղողը գրեթէ փճացան։ Ճէպէլը Պէրէքէթի կառավարիչ Բեհանի պէյ անցեալ չաթմ օր իր պաշտօնատեղին հասնելով գործի ձեռնարկեց։ — Էնկիւրիւի տեղական իշխանութիւնը արգելց թիֆթիկի այծերուն արտածումը։ Այդ տեսակ այծերուն Գլուխ Բարեչուստ տարուելուն պատճառաւ թիֆթիկին դինը 15 դահ. է այսօր։ — Շաբաթ օրուան թուականով Պայբուրդի գայմագամէն եկած հեռագիրէ մը կ'իմացուի թէ համբաւաւոր աւազակ Քիւրտօղլու Եահիա, որ անդամ մը Ունեայի բանտէն, և անդամ մըն ալ Էրզէրումի ոստիկանութեան ձեռքէն փախած է, երբ կ'ուզէր գիւղացիի մը տունը ապաստանիլ, ժողովուրդին կողմէ նշանակուած անտառապահներու ձեռքով բռնուեցաւ և գաւառակին կեդրոնը ղրկուեցաւ։ — Սէլանիկէ կը ծանուցուի թէ անցեալ չորեքշաբթի կէսօրէն ետեւ Սկիւպ-Միթրովիցա երկաթուղիի գծին վրայ զօրք փոխադրող կառախումբ մը Լիփլիան կայարանին մօտ գիծէն դուրս ելաւ։ Վայրաչարժն ու 6 կառքեր տապալեցան, զօրքերէն 20ը վիրաւորուեցան և սպայ մը և կառախումբին զսպանակները սեղմող պաչօնեան մեռան։

Հայ ծաղ. Անցեալ ուրբաթ կայսրը Ուլու և էմիր Սուլթան Պուխարիի մզկիթները երթալու և անոնցմէ վերադառնալու առիթով չորս անգամ անցաւ Պրուսայի Հայոց թաղէն, որ ընտիր ճաշակով զարդարուած էր։ Վայելչապէս հագուած երկսեռ դպրոցականներ, ոմանք նուագարաններ ի ձեռին, չարուեցան եկեղեցիին առջեւ ու երբ կայսրը անցաւ՝ կայս. երգը երգեցին նուագարաններու ընկերակցութեամբ։ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը բարեհաճեցաւ պաչօնատարի մը ձեռամբ ընդունիլ գիղեցիկ փունջ մը, զոր փոքրիկ աղջիկ մը բռնած կ'սպասէր։ Ուրիչ անգամ մը կառքը կեցնելով և ամպ հովանին բանալ տալով կանչեց երգեցիկներու գլուխը կեցող Գառնիկ Շիշմանեան էֆ. և ըսաւ, «իմ սիրելի Հայ հպատակներուս այս համակրական ցոյցերէն և ներդաչնակ երգեցողութենէն չատ գոհ մնացի երէկ և այսօր։ Իմ գոհունակութիւնս իրենց հաղորդելու համար ձեզ փոխանորդ կը կարգեմ։ Բարեւներս տուէք ամէնուն։» Շիշմանեան էֆ. ամենայն խոնարհութեամբ պատասխանեց թէ Ն. Կ. Վեհափառութեան Հայ հպատակները յանչափս ուրախ են իրենց առաջին սահմանադրական Վեհապետին այցելութեան համար, և ինչ որ ընեն՝ քիչ է իրենց ուրախութիւնը արտայայտելու համար։ Կուսակալն ալ մասնաւոր գոհունակութիւն յայտնեց Հայ հասարակութեան խանդագին ընդունելութեան համար, ակնկալուածէն աւելի գանազանով զայն։ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը Շերամաբուծական Վարժարանի անօրէն Թորգոմեան էֆ.ն ևս նչմարելով իր քով կանչեց և գնահատեց անոր արդիւնաւոր աչխատութիւնը վարժարանին զարգացման և մեռաքսի գործին ընդարձակման համար։ Կայսրը հինգերորդ անգամ անցաւ նոյն թաղէն չաբաթ առաւօտ դէպ ի կայարան մեկնելու առիթով։ Նախորդ երեկոյին պալատան պարտէզին մէջ ընդունեցաւ Սրուեղ. Որբանոցի որբերը, որոնք երգեր երգեցին Ն. Կ. Վեհափառութեան և աւագանիին առջեւ։ Մարթա անունով որբուհի մը փունջ մը և ուղերձ մը մատոյց, զորոնք կայսրը ընդունեցաւ՝ անոր երեսները չոյելով և քաջալերական խօսքեր խօսելով։ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը խոստացաւ պարգեւ մը տալ Հայ երգեցիկներուն և նպաստ մը Սրուեղ. Որբանոցին։ Արուեստանոցին մէջ չատ հաւնեցաւ ասեղնագործ մեռաքսեայ մեծ նկարի մը, որ Սալցպուրկի (Աւստրիա) մէկ ամարանոցին դաչտանկարը կը ներկայացնէ ձիւնապատ լեռներով, լիճով ու անտառով և Բանթարեան վարժարանի աչակերտուհիներուն գործն է։ — Պատերազմական առեանին նախագահելու համար Իզմիրէ Աւտնա ղրկուած Իսմայիլ Ֆազըլ փաչա չաբաթ Պատրիարք Հօր հետ երկար ատեակցութիւն մը ունեցաւ Պատրիարքարանին մէջ և հաւաստեց թէ վերջերս մահուան դատապարտուած 30 Իսլամները և 5 Հայերը արժանի են իրենց պատժին, իսկ նախկին կուսակալին և զինուորական հրամանատարին դէմ տրուած վճիռներուն վրայ տեղեկութիւն չտուաւ։ Միայն ըսաւ թէ առաջինը 40 անգամ հեռագիր տուած և օգնութիւն խնդրած է կեդրոնէն, իսկ երկրորդը բան մը չյիչեր անցուդարձէն, որով կ'ապացուցնի թէ իր պաչտօնին մարդը չէր։ Գալով Սպա իւլ Գատէրի և Իհսան Ֆիքրիի, դատարանը վճիռ մը չէ տուած ասոնց դէմ, վասն զի բողոքողներ առ ահի չեն ներկայացած։ Բայց վարչական եղանակով անոնք պիտի աքսորուին։ Փաչան գովեստով խօսած է արդի կուսակալին բարի կամեցողութեան և գործունեութեան վրայ և խոստացած է միւսանգամ այցելել Պատրիարքարան։ — Նոյն օր նպաստի Միջազգ. Ցանձնաժողովի նախագահ Մր. Փիթ և երկու անդամներ Ներքին գործերու նախարարէն հա-

ւաստիքներ ստացան թէ կառավարութիւնը նիւթական ամէն օգնութիւն պիտի ընէ արկածեալներուն։ — Երեքշաբթի Պատրիարք Հայրը հարկադրուեցաւ իր հրաժարականը ղրկել Բ. Դուռը, նկատելով որ Կիլիկիոյ դատական գործողութիւնները և ցարդ տրուած վճիռները անհամաձայն են այն սկզբունքներուն որոնք հրատարակուեցան Օսմ. կառավարութեան պաշտօնական յայտարարութեամբ։ Այս հրաժարականը անակնկալ մը եղաւ Վարչապետին և բոլոր մամլոյն համար։ Ազգ. Երեսփ. Ժողովը փութով պիտի դումարի այս պատճառով։ Վարչութիւնն ալ դարձեալ պահանջումներ պիտի ընէ, կ'ըսուի, Ատանայի դատապարտեալներուն համար և, եթէ անլսելի մնայ, պիտի հրաժարի բոլոր օժանդակ խորհուրդներով։ — Մահուան դատապարտուած Հայերն են Գ. Աճէմեան, Զ. Զըդրըգեան, Ս. Զըդրըգեան, Ա. Փաւոսեան և Ց. Փանոսեան, ամէնը Հաճընցի և 24—32 տարեկան, որոնց յանցանքն է ինքնապաշտպան դիմադրութիւն։ — Հէրէքէի Կայս. գործարանին տնօրէնը Պատրիարքարանէն 800 օրքուհի խնդրած է՝ գործարանին մէջ պատսպարելու և անոնց չորս տեսակ արհեստ սորվեցնելու խոստումով։ — Ռուս կառավարութիւնը Փոթիի չրջանակին մէջ ապրող Թրքահայերու հրամայած է երեք օրուան մէջ հեռանալ Ռուսիայէ, եթէ ոչ՝ բռնի պիտի վտարուին։ — Տիվրիկէ կը գրուի Պատրիարքարան թէ տղայոց մէջ կեղծմակ ճարակած է հոն և օրական 5-6 գոհ կը տանի։ — Կեսարիոյ առաջնորդ Տ. Տրդատ Եպսկ.ը, չնորհակալութիւն յայտնելով ազգ. վարչութեան վստահութեան համար, վերսկսած է իր պաշտօնը և համերաշխութեամբ կը գործէ գաւառ. վարչութեան հետ։ — Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը և Մ. և Ց. Բոմիթէն համաձայնութիւն մը կնքած են սա պայմաններով. Սահմանադրութիւնը կիրարկելու և հանր. զարգացումը ամրապնդելու համար պիտի գործակցին և պայքարին։ Ցեղաչրջական չարժումներու դէմ միասին պիտի գործեն։ Հայերու անկախութեան սուտ զրոյցները պիտի ջրեն և նահանգային իրաւանց ընդարձակման համար համերաշխութեամբ պիտի աշխատին։ — Արաբանպէկի գործաւոր Հայերը, տեղային դպրոցներուն անկարգութեան դէմ գայրանալով, բռնի կը փակեն ազգ. կալուածները։ Կառավարութիւնը կը միջամտէ ղօրք ղրկելով հոն։ Վերջապէս Առաջնորդին հրահանգով նոր Թաղ. Խորհուրդ մը կ'ընտրուի և պոյքոթը կը վերջանայ խաղաղութեամբ։ — Մելքոնեան եղբայրները (Ազնքսանդրիա) խոստացած են տարեկան 50 ոսկի վճարել Ազգանուէր Հայուհեաց Ընկ.ական, վարժարան մը բանալու համար ուէ գաւառի մէջ իրենց ատակ Ց. Պապիկեան էֆ.ի։ Ընկ.ը ցարդ 72 հանրադրութիւն ընդունած է դպրոցի բացման համար, բայց այս տարի կը բանայ 8 վարժարան միայն։ — Պատրիարքարանի կտակներու հոգաբարձութիւնը սուգած է թէ Ս.ապետ Ջունդ, Անդրանիկ Իօանէսքեան, Մանուէլ Պապով, Ցովհ. Մանուկեան, Թադ. Էլիկիւզէլեան, Ն. Թազազեան և Ս.ղէք. Տ. Ցարութիւնեան գումարներ կտակած են աղքատ ուսանողներու համար։ — Պատրիարքարանը չրջաբերականով կը ծանուցանէ թէ Վեհ. Հայրապետին օծումը տեղի պիտի ունենայ ամսոյս 26ին։ — Մսքուայի Հայ գաղութը մէկ կամ երկու ներկայացուցիչ պիտի ընտրէ էջմիածին ղրկելու համար։ Այդ առիթով կարեւոր դումար մը պիտի նուիրուի Վեհարանի մը կառուցման համար։ — Էջմիածնի Օշական դիւղէն պատուիրակութիւն մը վանքապատկան անտառն ու այդին խնդրած է Վեհ. Հայրապետէն, որպէս զի գիւղատնտեսական քանի մը ճիւղեր հաստատէ հոն։ — Տիար Կարապետ Պասմաճեանի առաջարկուած է փոխանակ 158,000 ֆրանքի՝ 50,000ով գոհանալ Իօանէսքեան բատարանին տպագրութեան համար։ — Պատրիարքարանի որբանոցամատ մարմինը յայտնեց թէ կարող է քանի մը տարի ամսական 200 ոսկի տրամադրել որբերուն խնամարկութեան համար։ Շաբաթ դէպ իր պաշտօնատեղին մեկնեցաւ քննիչ Գուշեան էֆ., որու տեղեկագիրներուն կ'սպասուի անձկութեամբ։ — Հնչակեան կուսակցութեան երկու անդամակիցներ զանազան քաղաքներու Հայերէ 25,100. 5 դահ. հանգանակած են Ատանայի որբուհիներու համար։ — Նեկտար անունով կին մը Պոլէ կը հեռագրէ Պատրիարքարան թէ վկանեթով հաստատած է իր ամուսնին սպանիչներուն ինքնութիւնը, բայց տեղւոյն նայիպը ըսած է թէ Իսլամ մը չդատապարտուիր Քրիստոնեաներու վկայութեամբ։ — Քէսապլի Առաջ. փոխանորդը կը գրէ թէ չարդէն առաջ Քէսապլի մէջ և չուրջ կար 1,200 տուն 7,000 բնակչով։ Այժմ կայ 153 անձ, թալանուած են բոլոր գիւղերը, այրած են 515 տուն և 62 խանութ։ Կորուստն է 140,000 ոսկի։ — Հաճընէ Երզին փոխադրուած Հայեր կը գրեն Պատրիարքարան թէ բանտին մէջ կը խոչտանգուին։ — Կիւրէսինէ ալ կը գրեն թէ սզութիւն կը տիրէ, փոքրիկներու մէջ կեղծմակ կայ և մէկ ամսուան մէջ 30 գոհ տարած է։

Ատաբազարի Հայուհեաց Վարժարանը այս տարի ալ եւս գիշերօթիկ նոր աշակերտուհի չկրնար ընդունիլ։ — Հրատարակչական մարմինը, Մամլոյ նոր օրէնքին համաձայն, թերթիս պատասխանատու վարիչ նշանակեց Ցարութիւնեան Սամուէլ էֆ.ն։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՔԱՂԱՔ ԳՈՅԱՀԵԱՆ
Ֆինճանճըլար Եոգուշլու Ամերիկեան խանի

ՀԱՏՈՐ ԿԲ. ԹԻՒ 37 — ԼՐԱԲԱԺՆԻ — 1909 Սեպ. 13

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

Մայրաքաղաք. Բ. Դուռը, որ տէրութիւններու դիմած էր կրետէի ինքնօրինութեան հարցին ուսումնասիրութեան ձեռնարկելու համար, պատասխան ընդունած է թէ ժամանակը դեռ մօտեցած չէ։ — Մաքսատուրքը 4 առ հարիւր բարձրացնելու համար տէրութիւններու հետ Բ. Դրան բանակցութիւնները սկսան։ — Արտաքին գործերու նախարարութեան և Ելեւմտականին ու Պետական Խորհրդոյ վերակազմութիւնն աւարտեցաւ։ Առաջինին մէջ կը պահուին բոլոր Հայ պաշտօնատարները։ Երրորդին մէջ կը մնան միայն Զարեհ Տիլպէր և Շատան էֆ.ները։ — Հանրօգուտ գործերու նոր նախարար Հալաճեան Պետրոս էֆ.ի անուանումը վաւերացուեցաւ կայս. հրամանով, և նախարարը չարաթ իր պաշտօնին ձեռնարկեց։ — Զորեքշաբթի Նորատունկեան-Ճահիտի դատը չարաթ օրուան յետաձգուեցաւ, վասն զի պահանջուած դրութիւնները պատրաստ չէին։ — Բժշկ. Վարժարանի քաղաքային ու զինուորական ճիւղերը միացուեցան և ուսուցիչներու թիւը 290է 50ի իջուցուեցաւ, ծախքն ալ 152,000էն 52,000 ոսկիի։ — Եգիպտոսի Խեդիվը փոխանակ երկուշաբթիի ուրբաթ մեկնեցաւ դէպ Աղեքսանդրիա։ — Տիարպէքիրի վտարուած երեսփոխան Նիազի պէյի 10 օր պայմանաժամ տրուեցաւ պատերազմական ատեանին ներկայանալու համար։ Հակառակ պարագային պիտի դրաւուին անոր կալուածները։ — Պերլինի մէջ երեք դատ տեղի ունեցաւ. դահընկէց թագաւորին դէմ և երեքին մէջ ալ որոշուեցաւ արդելքի տակ առնել անոր հարստութիւնը Գերմանական գրամատուններու մէջ։ Դատախազներն են ճարտարապետ Մայնց, Թարգման Ուիլլի Պոլատ պէյ և ինը պալատական պարտիզպան, ատաղձագործ, սեղանայարդար, ոսկեզօծիչ, նուագածու, Տր. Պիր և Փրոֆ. Պլանքըն Հօրն։

Նահանջներ. Պէյրութի կուսակալ անուանուեցաւ Սիւրիոյ կուսակալ Նազըմ փաշա, որու յաջորդեց Սէլանիկի մաքսային քննիչ Հաճի Ատիլ պէյ։ Արքիպիզադոսի կուսակալ անուանուեցաւ Խորինէի կուսակալ Րէշիտ փաշա և Մանասթիրի կուսակալ Ատանայի պատերազմական ատեանին նախագահ Իսմայիլ Ֆազլը փաշա։ — Ատանայէ կը հեռագրուի թէ Թարսուսի մէջ վրանի տակ գտնուողներուն թիւը հազիւ 20-30ի կը հասնի։ Հրաման տրուեցաւ զանոնք անմիջապէս տուներու մէջ տեղաւորել։ Վախէն փախչողները հետզհետէ կը վերադառնան։ Կիպրոս ապաստանած Հայերէն 300 հոգի Ատանա վերադարձան։ — Ներքին գործոց նախարարութեան հեռագրուած է թէ եէմէնի ապստամբ ցեղերը Օսմ. զօրքերուն հետապնդումէն վհատելով անձնատուր եղան և անդորրութիւնը վերահաստատուեցաւ։ — Դայլէրիէկ կը գրուի թէ Մունճուսունցի հռչակաւոր աւազակ Արապ օղլու Մէհմէտ ապաննուեցաւ զինք հալածող ոստիկան զինուորներէ։ Երկու արբանեակները ողջ ձերբակալուեցան։ — Բ. Դուռը Մասնաթըրէ պաշտօնապէս լուր առած է թէ Ռուկուայի Ալպանիացիները հպատակութիւն յայտնեցին և իրենց զէնքերը կառավարութեան թողլով յայտարարեցին թէ այսուհետեւ պիտի յարգեն սահմանադրական կառավարութիւնը։ — Զօրս տէրութիւնները որոշեցին որ Ռանտիայի Անդղիական հիւպատոսը տեղւոյն վրայ քննութիւններ կատարէ Ռէթիմոյի մէջ երկու Իսլամներու սպանութեան խնդրին համար։ Նաեւ որոշեցին որ մարտանաւ մը ղրկուի հոն։

Հայ Ժող. Պատրիարք Հօր հրաժարականը չատ կ'զբաղեցնէ տեղային մամուլը։ Մինչեւ ուրբաթ առաւօտ Բ. Դուռը ոեւէ քայլ չառաւ այս մասին։ Նախարարներու տեսութիւնը սա կը թուի թէ պատրիարքները իրենց հօտին եկեղեցական և կրօնական խնդիրներով միայն կրնան զբաղիլ և ոեւէ իրաւասութիւն չունին քաղաքացիական խնդիրներու խառնուելու։ Միեւնոյն ժամանակ Պատրիարքը յայտարարած է թէ մինչեւ որ կատարեալ գոհացում չտանայ, հետ պիտի չառնէ իր հրաժարականը։ Ուրբաթ Ազգ. Վարչութիւնը արտասովոր նիստ գումարեց Ազգ. Ժող.ի Մայր Դիւանին հետ, և որոշեց մինչեւ վաղը սպասել և, եթէ պաշտօնական պատասխան մը չգայ կառավարութենէն, խմբովին հրաժարիլ։ — Որբախնամ մարմինը իր դիւանը կազմեց պատրիարգական ատեանին դիմած և վկայած են թէ գաւառին առաջնորդ Ներսէս Վրդ. Դանիէլեան, որ բանտի մէջ կը տառապի, Իսլամ ժողովուրդը վերջին աստիճան պաշտպանեց և թոյլ չտուաւ որ ոեւէ մէկուն մազը դպաւսի և թէ անոր հաւատարմութիւնը փոխանակուած պաշտօնագրերով ալ կրնայ հաստատուիլ։ Տեղւոյն Հայ առաջ. փոխանորդը, Հայ Կաթոլիկներու առաջնորդը և Հայ Աւետարանականներու հոգեւոր պետը կը հաստատեն ստորագրութիւններուն հարազատութիւնը։ — Ատանայէ կը հեռագրուի ամսոյս 9 Թուականով թէ Ներսէս Վրդ. հոն հասած է, Առաջնորդարանի երկրորդ դէպքին հերոսներէն Դաբաքէօսէ օղլու Մուսթաֆա ազատ թողուած է և կառավարական որբանոցի յանձնաժողովը ճարտարապետի մը 6,000 ոսկի յաչձնած է որբանոցին չինուածքներուն համար։ — Տէօրթ Եոլէ կը հեռագրուի Պատրիարքարան թէ Հաճընցի 27 Հայերը Փայասի բերդը փոխադրուած և խոնաւ նկուղներու մէջ դրուած

են : — Ատանայի հոգեւոր բոլոր պետերը տեղւոյն պատերազմական ատեանին դէմ բողոքած են Պատրիարքարան և կ'ըսեն թէ չորս Հայերուն դատապարտութիւնը յուզումի մատնած է ժողովուրդը, վասն զի դատապարտուածները անմեղ են : Բոլիկ պ'Օբէն կը գրէ թէ ատոնցմէ երկուքին մահավճիռները ցկեանս թիւապարտութեան փոխուեցան, իսկ միւսները կախաղան պիտի հանուին : — Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը Մէրսին հասած է և խստիւ կը բողոքէ Մարաշի պատերազմական ատեանին դէմ, որ պահանջած է Զէյթունի առաջնորդը պաշտօնանկ ընել : — Զէյթունցիները, իմանալով որ Մարաշի Իսլամները հանրագրութեամբ մը տեղւոյն պատերազմական ատեանին առաջարկած են չրջակայ քաղաքներուն մէջ ցրուել ղիրենք, կառավարչին դիմած և յայտարարած են թէ համերաշխութեան սիրոյն համար կը հաւանին այդ կարգադրութեան, պայմանով որ քաղաքի մը մէջ որչափ Իսլամ կայ՝ նոյնչափ ալ Զէյթունցի հաստատուի : — Սամսոնէ կը հաղորդուի թէ Սմասիոյ երեսփոխան Հոճա Ա. բիճ Ֆազըլ էֆ. Օգս. 29ին տեղւոյն թատրոնին մէջ բանախօսելով ցուցած է թէ Շէրիաթը հակառակ չէ Սահմանադրութեան և Քրիստոնէութեան, և յորդորած է Իսլամները խաղաղութեամբ ապրիլ Քրիստոնեաներու հետ : Տեղւոյն Աւետ. Նորընտիր հովիւը, Վեր. Փառնակ Իսքէնտէրեան, յանուն Քրիստոնէութեան և Հայութեան չնորհակալութիւն յայտնած է աղնիւ բանախօսին և ծանրացած է ճչմարիտ եղբայրութեան պէտքին և ղինչութեան վրայ : — Պէյրութի Ամերիկեան հիւպատոսը Ատանայի կարօտեալներուն ղրկած է 3,627 ոսկի, արդիւնք հանգանակութեան : — Երուսաղէմի Կարապետ, Սարգիս և Աբգար Վրդ.ները Պոլիս կանչուեցան Պատրիարքարանէն : — Երուսաղէմի Պատր. փոխանորդ Եղիշէ Ծ. Վրդ. Էջմիածին հրաւիրուած է եպիսկոպոսանալու համար :

Հէյթայէն Բեւեռը. Ամերիկացի երկրախոյզ Տր. Քուք, որ 1908 Ապրիլ 21ին Հիւսիսային Բեւեռը գտաւ և հոն Ամերիկեան դրօշ մը անկեց, ամսոյս 4ին Քոփէնհակ հասաւ Հանս Էկէոթ չոգենաւով և խանդավառ ցոյցերով ընդունուեցաւ : Հետեւեալ օրը Թագաւորական պետարանին մէջ հացկերոյթ տրուեցաւ ի պատիւ անոր : Այս չաթիու եւս հետազօտները ծանուցին թէ ուրիշ Ամերիկացի երկրախոյզ մը, Մր. Փիրի, ալ գտած է նոյն բեւեռը նոյն ամսուն : Երկու երկրախոյզները իրարու հետք չեն տեսած սակայն, քան մը որ՝ ոմանց կասկածիլ կու տայ թէ մի դուցէ գործին մէջ խաբկանք կամ խաբէութիւն ըլլայ : Առաջինը յայտարարած է թէ պատրաստ է իր գիւտը գիտական փաստերով հաստատել ձեռնհաս մարմնի մը առջեւ : Երկրորդը մեծ վստահութիւն կը վայելէ արդէն իր անցեալով :

Փարիզի աչխարհագրական ընկերութեան նախագահ Պոնափարթ իչխան հարցման մը պատասխանեց թէ Բեւեռը Քանատայի հիւսիսային կողմին չարունակութիւնն ըլլալով Անգղիոյ պիտի պատկանի, բայց որովհետեւ գտիչն Ամերիկացի է, Ամերիկա եւս իրաւունք մը ունի :

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ԳԱՆԶՄԱՆ ՆՈՐ ՕՐԵՆՔԸ

ԳԼՈՒԽ Ա.

Ընդհանուր պրամադրութիւններ

Յօդ. 1. Կալուածական ու հողային տուրքերը, չէնքերու (թէրէ) տուրքը, տուրքերու վարձատուութիւնը, «թէմեթթիւն», ու պետական հողերու վրայ առնուած տասանորդի փոխարժէքը ներկայ օրէնքին համաձայն կը գանձուին : — 2. Կրթական ու ղինուորական սպառազինութեանց տուրքերը, թէղթերէներու փոխարժէքը, կալուածներու և հողերու արձանագրութեան, ինչպէս նաեւ տասանորդի գանձման ու դասակարգման հիմնական գործողութեանց ծախքերը տուրքերու մասնավճարներուն հետ կը գանձուին :

Գ.լ. Բ.

Տուրքերու գանձման եղանակն ու ժամանակը

Յօդ. 3. Ամէն տարի Մարտէն առաջ գիւղին կամ թաղին տուրքի ցուցակները պիտի պատրաստուին երկերկու օրինակ, ու պիտի յանձնուին գանձման պաչտօնեաներուն : Գանձման պաչտօնեաները այս երկու օրինակներէն մէկը գիւղին կամ թաղին յարմար մէկ տեղը պիտի փակցնեն : Յարձակել ամէն տարի Մարտէն առաջ ամէն հարկատուի քան փարայի փոխարէն մէկմէկ վաւերացուած թէղթերէ պիտի տրուի, ուր ցոյց տրուած պիտի ըլլան իրենց վիճակած տուրքերուն քանակը և անոնց հատուցման համար որոշուած մասնավճարները : Մինչեւ որ տուրքի ցուցակները չփակցուին ու հարկատուներուն թէղթերէները չտրուին, ոչ մէկ դրամ կրնայ գանձուիլ : — 4. Տուրքերու հատուցման մասնավճարները, նահանգային ընդհանուր ժողովին կարծիքը առնելէ ետքը, եղեւ մտական նախարարութեան կողմէ կ'որոշուին : Այս մասնավճարներուն պայմանաժամները Դեկ.ի վերջաւորութենէն առաջ պիտի չտեւեն : — 5. Հարկատուները կրնան մէկ քանի մասնավճարներ միասին և կամ իրենց ամբողջ պարտքը միանուագ վճարել : Միայն թէ ոչ մէկ հաւաքիչ պաշտօնեայ իրաւունք ունի մասնավճարին դումարէն աւելի բան մը պահանջելու և կամ մասնավճարին լրացումէն առաջ դրամ ուզելու : — 6. Գաղտնի պահուած կալուածներու և հողերու տուրքին հարիւրին 20ը ներկայ տարուան տուրքերու մասնավճարներուն վրայ կ'աւելցուի ու կը գանձուի— 7. Կալուածներու և տուրքերու փոխանցման ա-

տեն անոնց վերաբերող տուրքի մասնավճարները, յետոնետ տուրքերը, և հողերու վրայ դանձուած տասանորդի դիզուած պարտքերը, ինչպէս նաեւ փոխանցման առնելին վճռակող մասնավճարը փոխանցումէն առաջ ամբողջովին կ'առնուին փոխանցողէն։ — 8. Դանձումները միմիայն մասնաւոր կանոնագրին համաձայն կարգուած հարկահաւաքներու ձեռքով կը կատարուին։ Բայարձակապէս արգելուած է ոստիկան զինուորներու միջամտութիւնը դանձման գործողութիւններու մէջ։ Միայն թէ դանձման յանձնաժողովներուն պահանջումով պաշտպանութեան համար ոստիկան զինուորներ ու ոստիկաններ կարելի է ընկերացնել հարկահաւաքներուն։ Ուրիշ երկրի մէջ գտնուող մարդոց տուրքերը կը հաւաքուին մ'որ տեղի դանձման պաշտօնեաներուն ձեռքով, ուր կը դանձուի այդ տուրքը։ Հարկատուները իրենց պարտքերը կրնան վճարել ուղղակի այն գաւառակին ելեւմտական մնտուկը, ուր կը դանձուին տուրքերը։ Ասոր համար պէտք է որ իրենց թէզքէրէին ցոյց տան Տուրքերուն ի հաշիւ տրուած դրամին համար ելեւմտական մնտուկներէն կամ հարկահաւաքներէն տպեալ ու կնքուած ստացագիր պէտք է առնել։ Այս ստացագիրներուն թուականը, թիւը և պարունակութիւնը պէտք է արձանագրուին հարկատուներուն քով գտնուող թէզքէրէին մէջ ու ստորագրուին։ Առանց ստացագիր առնելու յանձնուած ու ելեւմտական մնտուկներէ և հարկահաւաքներէ տարբեր մ'կու տրուած ամէն դրամ, ի՛նչ անունով ալ տրուած ըլլայ, տուրքերու ի հաշիւ չի՛ չարձանագրուիր։

Գլ. Գ.

Գործադրական մէջոցներ

Յօդ. 9. Եթէ հարկատու մը իր պարտքը որոշ ժամանակներուն մէջ չվճարէ, նոյն գիւղին կամ թաղին հարկահաւաքը անմիջապէս ցանկ մը կը պատրաստէ, ուր պիտի յիշուի որ, եթէ հարկատուն մինչեւ տասը օր իր պարտքը չհատուցանէ, գործադրական միջոցներ ձեռք պիտի առնուին իրեն ն. կատմամբ, ու զայն կը փակցնէ այդ գիւղին կամ թաղին յարմար մէկ տեղը։ Եթէ այդ ցանկին փակցուելէն մինչեւ տասը օր պարտքը չվճարուի, զայն հատուցանելու համար արգելքի տակ պիտի առնուին ու պիտի ծախուին հարկատուին նախ անշարժ առարկաներէն և յետոյ շարժուն իններէն անոնք որոնց վաճառումը արտօնուած է Մէջլիսի հրամանաւ և դիւրին է տէրերուն համար։ Ի հարկին կը ծախուին նաեւ հարկատուին կալուածներն ու անշարժ իրերը։ Եթէ հարկատուն կառավարական պաշտօնարաններու և կամ առեւտրական և ուրիշ մասնաւոր հաստատութեանց մէջ թոշակաւոր պաշտօնեայ է, պարտքը ամբողջովին հատուցանելու համար իր թոշակէն ալ մաս մը կ'առնուի, բայց անոր իրերը արգելքի տակ առնելու և ծախելու իրաւունքը չյինչանար այս կերպով։ — 10. Շէնքերու տուրքերը իրենց պատկանած չէնքին վարձքը արգելքի տակ առնելով կը գանձուին։ Վարձքերուն արգելքի տակ առնուելէն ետքը, եթէ ըղդք մը ըլլայ որ տուրքը վճարուած է, լսելի չըլլար մինչեւ որ պայմանագրութեան մէջ յիշուած վճարման պայմաններուն համաձայն չըլլայ։ — 11. Տնական կարասիները ու չարժուն իրերը արգելքի տակ առնելու գործողութիւնը կը կատարուի գիւղերու մէջ ծերբերու ժողովներուն, գիւղախումբերու կեդրոններու մէջ գիւղախումբի ժողովներուն, գաւառակներու, գաւառներու, նահանգի կեդրոններու և Պոլսոյ մէջ ալ դանձման յանձնաժողովներուն ձեռքով։ — 12. Տնական կարասիները ու չարժուն իրերը արգելքի տակ առնուելէ օր մը ետքը մուհտիկներու միջոցով կը ծախուին։ Եթէ արգելքի տակ առնուած կարասիներուն ու չարժուն իրերուն մէկ մասը միայն ծախելով կարելի է հատուցանել պարտքն ու ծախքերը, միւս առարկաները չեն ծախուիր ու անոնց վրայ դրուած արգելքն ալ կը վերցուի։ —13. Արգելքի տակ առնուած անշարժ իրերուն, դանձման յանձնաժողովին պահանջումով, նախնական աճուրդը կը տեւէ քսանըմէկ օր, և որոշումէն ետքը երկրորդ աճուրդը տասը օր։ Այս պայմաններով վերջնական ծախանցումը կը կատարուի գաւառակներուն, գաւառներուն և նահանգի կեդրոններուն մէջ Իտարէի ժողովներուն և Պոլսոյ մէջ քաղաքապետական ժողովին որոշումով։ Արգելքի տակ առնուած անշարժ իրերէն մէկ մասը զատելով եթէ կարելի է հարկատուին տուրքի պարտքը և կառավարութեան կատարած ծախքերը հատուցանել, մնացեալ մասին վաճառումը չկարնակուի և անոր վրայ դրուած արգելքն ալ կը վերցուի։ — 14. Տնական կարասիներու, չարժուն և անշարժ իրերու վաճառումէն ետքը, դոյացած դրամին մէջէն կ'առնուին հարկատուին պարտքն ու կատարուած ծախքերը, ու աւելցածը տէրոջը կը վերադարձուի։ Իսկ եթէ տէրը բացակայ է, իր աւանդ կը պահուի ելեւմտական մնտուկին մէջ։ —15. Աճուրդին վայրը դրուած չարժուն իրերուն համար եթէ դնորդ չգտնուի, դանձման յանձնաժողովները գործէն հասկցողներու միջոցով կը գնահատեն զանոնք, ու այդ չարժուն իրերը

որոշուած դինով կը փոխանցուին ելևմտական սըն-
տուկի անունին։ Փոխանցման դործողութիւնը
վերջնականապէս չկարգադրուած, եթէ դուբսէն
յաւելում առաջարկուի, ելևմտական մնտուկը
ձեռք կը քաշէ խնդրէն։ Ելևմտական մնտուկին
փոխանցման թուականէն մինչեւ մէկ տարի ինչ-
քերուն տէրը եթէ իր պարտքը, յետնեալ տուր-
քերը ու կառավարական ծախքերը հատուցանէ,
ինչքերը իրեն կը վերադարձուին։ Տարի մը եռքը
կառավարութիւնը այդ ինչքերը ինչ դինով որ ծա-
խէ, չահը կամ վնասը իրեն կը պատկանի։ —16.
Դանձման պաշտօնեաները չեն կրնար մասնակցիլ
ծախուելիք չարժուն կամ անչարժ ինչքերու ա-
ճուրդին։ Հակառակ պարագային և կամ եթէ հաս-
տատուի որ կեղծ անունով մը աճուրդին մասնակ-
ցած ու բան մը գնած են, կը վտարուին իրենց
պաշտօնէն։ Այս կերպով առաջ եկած վնասն ալ
առանձնապէս կը գանձուի յանցաւորներէն։ Ուրիչ
չահակից տեղական պաշտօնեաներն ալ արգելքի
տակ առնուած այս տեսակ ինչքերը չեն կրնար
գնել։ Անսաստողները միևնոյն պատիժին կ'են-
թարկուին։ —17. Եթէ մէկը մերժէ իր տուրքերը
վճարել ու գիւղին ծերերու ժողովին կողմէ հաս-
տատուի որ մէջտեղը անչարժ կամ չարժուն կալ-
ուած մը չունի, բայց դրամական կարողութեան
տէր է, դանձման յանձնաժողովներուն պահանջու-
մով ու տեղւոյն քաղաքային ամէնէն բարձր պաշ-
տօնեային հրամանով առ առաւելն մէկ ամիս կը
բանտարկուի, որպէս զի իր պարտքը հատուցանէ։
Այդ պայմանաժամէն ետև ալ չգանձուած պարտ-
քին համար պարտատէրին վիճակին համեմատ տնօ-
րինութիւն մը կ'ըլլայ։

Գլ. Դ

Դանձման յանձնաժողովին կազմութեան ձեւը

Յօդ. 18. Ամէն գաւառակի, գաւառի ու նա-
հանգի կեդրոններուն մէջ գանձման յանձնաժողով
մը պիտի դտնուի։ Այս յանձնաժողովը նահանգի
կեդրոնին մէջ պիտի կազմուի տէֆթէրտարին նա-
խաղահութեան տակ և անդամակցութեամբ գանձ-
ման տեսուչին, հարկային քննիչին, թաղապետու-
թեան անդամներէն մէկուն, կեդրոնի դանձման
պաշտօնեային ու Ա. հարկահաւաքին, գաւառի կեդ-
րոններուն մէջ հաշուակալին նախագահութեան
տակ և անդամակցութեամբ գանձման պաշտօնեայ-
ին, հարկային Ա. քարտուղարին, թաղապետու-
թեան անդամներէն մէկուն ու Ա. հարկահաւաք-
քին, իսկ գաւառակներու մէջ ելևմտական տես-
ուչին նախագահութեան տակ և անդամակցու-
թեամբ գանձման պաշտօնեային, ելևմտական տես-
ուչի օգնականին, թաղապետութեան անդամ
րէն մէկուն ու Ա. հարկահաւաքին։ Կ. պոլսոյ
այս յանձնաժողովը նմանապէս պիտի կազմ
նահանգին տէֆթէրտարին կամ անոր փոխանոր
նախագահութեան տակ, ու իբր անդամ պիտի
ներկայ գանձման տեսուչը, հարկային տեսուչ
քաղաքապետական ժողովին անդամներուն մէ
ընտրուելիք մէկը։ Դանձման յանձնաժողովնե
ներկայ օրէնքին 18, 20 և 25րդ յօդուածներ
համաձայն կատարուելիք հետապնդումներուն
մար որոշում մը պիտի տան, ու կարծիք պի
յայտնեն գանձումներու դործին մէջ գանձման
սուչներու ու պաշտօնեաներու կողմէ յարուցու
դժուարութիւններուն մասին, բայց դործով պի
չխառնուին գանձման դործողութիւններուն։ Ցան
նաժողովներուն անդամակցելիք թաղապետա
ժողովներու անդամները ամէն տարի պիտի փո
ուին ու ամէն ժողովի սկիզբը նահանգային կե
րոնի յանձնաժողովներուն մէջ քսան, գաւառներ
մէջ տասնըհինգ եւ գաւառակներու մէջ տասնո
կան դահ. վարձք պիտի տասնան։

Չանազան յօդուածներ

Յօդ. 19. Այն տեղերուն մէջ, որոնց մարզան
մարը տեղի ունեցած չէ տակաւին, գանձումնե
կը կատարուին տեղւոյն մէջ անուանուած երա
խաւորեալ հարկահաւաքներու ձեռքով ու տա
ցագիրներու փոխարէն։ —20. Ցետնեալ տուրքեր
քննութեան ու յարդարման յանձնաժողովներու
կողմէ տուգուած յետնեալ տուրքերուն տարեկ
հարիւրին քսանը նոյն տարուան տուրքերուն վր
աւելցուելով պիտի դանձուի որոշուած մասնա
վճարներուն հետ մէկտեղ, մինչեւ որ ամբողջովի
հատուցուի։—21. Ներկայ օրէնքին դործադրութեա
եղանակին, դանձման պաշտօնեաներու ընտրո
թեան ու անուանման, անոնց պարտականութիւն
ներուն, պատիժներուն մասին Ելևմտական նա
խարարութիւնը ըստ օրինի կանոնագիր մը պիտ
պատրաստէ, որ Պետական Մարհուրդին մէջ քը
նուելէ և կայս. իրատեով վաւերացուելէ ետքը գո
ծադրութեան պիտի դրուի։ —22. Ներկայ օրէն
պիտի դործադրուի ցարդ զանազան թուականնե
րու մէջ հրատարակուած տուրքերու դանձմա
օրէնքներուն և կանոնադիրներուն տեղ որո
ջնջուած են։ —23. Ելևմտական նախարարը պա
տուն ունի այս օրէնքը դործադրելու։

5 Օգս. 1325, 2 Շապաթ 1327

Պատասխանատու խմբագիր Ս. Գ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ԳՈՅԱՃԵԱՆ
Ֆինճանճըլար եոգուշու, Ամերիգան խան

ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ՈՐՔԱՆՈՑ Ի ՊՐՈՒՍԱ

Օգոստոսի մէջ ընդունուած դրամներէն և իրեղէններէն կը հրատարակենք խորին չնորհակալութիւն մատուցանելով իւրաքանչիւր նպաստատուին անձնաւորութեան :—

Երուանդ էֆ. Ձիւնաւորեան Պոլիս 108, Յովհաննէս էֆ. Սրապեան Խարբերդ օրդ. 120, դանձանակէն 10, Խաչատուր էֆ. Ալթունեան Ատանա 20, Մխրան էֆ. Շնորքեան 10, Սերոբեան էֆ. Աբապեան Կէօլտաղ օրդ. 70, Պետրոս էֆ. Քէչէճեան անդ 20, Յովհաննէս էֆ. Հովարեան Իզմիր օրդ. 182, վաճառումէ 5, Տէր և Տիկին Փափազեանի ձեռամբ ձէրրահ ի յիշատակ հանգուցեալ Օր. Էմմա Պաղտասարեանի 108, վաճառումէ 10, Պատ. Ի. Ալթունեան ի յիշատակ իր հանգուցեալ տիկնոջ 25, Մանուէլ էֆ. Աստուածեան Զարա օրդ. 50, փոքրիկն Յովհաննէս և Մարիամ Դաստարեան Պէյ Նայրա 5ական դահ., երկու օրդոյ համար 324, Տիկ. Մանիկ Լուքֆեան 10, վաճառումէ 40, Յարութիւն էֆ. Հմայեան Պիլէճիկ 5, որբի մը համար 216, Հաճի Սահեան էֆ. Մուրատչալեան մէկ ոչխար : Գումար 1,343 դահ. :

Ամսոյս 24ին Ատանայէ հասան 20 հատ որբուհիներ 5-11 տարեկան. կատարուած անմիջական բժշկական քննութեամբ 11ը աչոյ ախտէ (թրախօմա) վարակեալ գտնուեցան. Այս 20 որբուհիներն տարեկան 240 ոսկիի ծախք մը կը յատկացուն մեր վրայ : Նախնական պիտոյից համար ալ 100 ոսկիի անմիջական կարօտութիւն կայ. քանին ալ աւետարանական ծնողաց զաւակ են : Ո՞վ կը յօժարի օգնել : Մեղի հետ օրացոյցի և դրքերու հաչիւ ունեցողներէն կը խնդրենք հաճիլ կարգադրել սոյն հաչիւներ և կանխաւ ընդունիլ մեր խորին չնորհակալութիւնները :

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Յ. Գ. Մեր սիրեցեալ դասեր, էմմա ի, անակնկալ մահուան առթիւ դրաւոր և բերանացի կերպով բոլոր մեղի ցաւակցող բարեկամաց, ինչպէս նաև յուզարկաւորութեան ախուր հանդէսին մասնակցող պատուաւորժան քարոզչաց և ներկայ գտնուող անձնաւորութեանց ի սրտէ չնորհակալութիւն կը մատուցանեն հանգուցեալին ծնողք և պարագաներ :

Նոյն

ՄԵԶԻ ՂՐԿՈՒԱԾ ԳԻՐՔԵՐ

Փրանսահայ բառգիրք. Պատկերազարդ. Իչխան Գուրխան Լուսինեան : 29 պրակներըը հրատարակ եկան : Բաժնեգինն է 20 ֆրանք, գաւառի համար 23, ծախքը հրատարակչին վրայ : Կեդրոնատեղի Արծիւ պրավաճառանոց : Պրակը 40 վարա ամէն պրավաճառի և լրագրավաճառի քով :

Ամերիկեան «Լոյս»ի խմբագրապետը՝ Տիար Միքայէլ Մինասեան կը փափաքի ծառայել իր հայրենիքին կա՛մ հողային և կամ մտային մշակութեան, և կա՛մ երկուքին միանգամայն :

1. Եթէ հայրենասէր մը դրամագլուխ մը տրամադրելի ընէ, ինք պիտի պատրաստէ հողը պարարտացնող, միջատասպան, և այլ բազադրութիւններ, որոնք զարկ մը պիտի տան գիւղատնտեսութեան բազմաթիւ ճիւղերուն :

2. Եթէ գոլէճ մը և կամ որեւիցէ բարձր ուսումնարան մը իր ծրագրին մէջ «Ընթացք Դասախարակութեան» մը կը դնէ, ինք յօժարակամ պիտի ստանձնէ դասախարակներ պատրաստելու յատուկ այդ բաժինը՝ աւանդելով նաև դասեր — եթէ ուզուի — հոգեբանութեան և իմաստասիրութեան, որոնց մէջ իբր մասնագէտ ծանօթ է արդէն :

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ

Հ. Մ. ԱԼԻՆ, Պայպըրթ Հաուզ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՊՐՈՒՍԱ

Ամերիկեան աղչկանց վարժարանը պիտի վերբացուի Սեպտ. 8ին (Ն. Տ.) ուսուցչական մարմնին վրայ լրացուցիչ յաւելումով : Իւակիւատարի Ամերիկեան դոլէճի երկու չրջանաւարտուհիներ պիտի ստանձնեն ուսուցութեան ճիւղը և տարրական բաժինը : Մանաւանդ ուչադրութիւն պիտի ընծայուի Հայերէնի ուսուցման .

Չարքերուն չրջանաւարտներէն փոքանոու և յաջողակ ուսուցչուհի մը պիտի ստանձնէ Ցուսարէնի բաժինը :

Թուրքերէն ուսանիլ ուզողներուն ալ դիւրութիւն պիտի տրուի այդ մասին :

Վարժարանս ունի նաև ընթացքներ Գրանսերէնի, երաժչտութեան, գծագրութեան, պարզ կարի, ասղնագործութեան և նրբին ձեռագործի :

Կերակուրի և դասագրքի համար ամէն ուսանողուհի պարտի վճարել 14 լիրա, որուն կէսը վճարելի է գարնանային տարեմուտին (Սեպտ. 8), իսկ միւս կէսը՝ Ծնունդի արձակուրդին : Ծնունդի և Զատկի արձակուրդներու միջոցին վարժարանիս մէջ մնալ ուզողներ իւրաքանչիւր արձակուրդին համար 25ական ղրչ. վճարելու են. Երաժչտութեան համար տարեկան 14 մէճիտիէ, որուն կէսը տարեմուտին, մնացած կէսն ալ՝ Ծնունդին :

Ամէն ուսանողուհի պարտի հետ բերել մահճակալն (անկողին, վերմակ, եւն.) և տարբեր տարբեր եղանակներուն պիտանացող զգեստներ :

Դիմել առ տեսչուհի Ամերիկ. վարժարանի

Հ. Կ. Փաուըրզ

(Miss H. G. Powers) Պրուսա 3—4

Անակնկալիս գոլէճի հանրամանօր յուսանկարիչը Յովակ էֆ. Տիլսիկեան Սեպ. սկիզբները Պոլիս այցելելով կարճ պատմ մը պիտի ընէ Ատատաղաւրի, Նիկոմիդիոյ և Պարտիզակի կողմերը, վստահօրէն կը յանձնարարենք օգտուիլ սոյն պատեհութենէն :

Թ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ՄԱՐԴԱՊԱՏՇԻՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Մեր մարմինին կազմութիւնը և առողջութիւնը մասին լիակատար ու հասկնալի ծանօթութիւններ կը պարունակէ այս գիրքը, որ անմրցելի դաստիրք մըն է Մարդակազմութեան և Առողջապահութեան։ Նոյն ատեն ամէն մարզու անհրաժեշտ հատոր մը։

Հեղինակ՝ Տր. Յովս. Տ. Սահիանեան։
կեդրոնատեղի՝ Զարդարեան գրատուն, Կ. պոլիս։
Գինը՝ 10 ղրուշ։ 5—5

ՁԱՎՐԻ ԿՐԹԱՐԱՆԸ ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Բարձր. վարժարանի յարակից Ձավրի կրթարանին տարեթուականն է 12 լիրա, որուն կէսը պէտք է վճարուի Սեպտեմբերին իսկ միւս կէսը Ծնունդին։ 12 ոսկիէն պակաս վճարող աշակերտներ առանին դործերով պարապելով պէտք է լեցնեն սահմանուած 12 լիրայի թուականը։ Մուտքի առանձին բաքանչիւր աշակերտ թուղթի, դրքի և գանազան մանր ծախուց համար պարտի վճարել 20 դահ.։ Աշակերտները միասին պէտք է բերեն անկողին, սաւան և, ինչպէս նաև բաղնիքի համար ֆէղէխլի։ 7—7

ԱՓՕՍՓՕԼԻՔ ԻՆՍՓԻՓԻՒՔ, ԳՕՆԵԱ
(ՁԵՆԱՆԵԱՆ ԴՕԼԷՃ)

Հաստատութիւնս կէտ նպատակի ունենալով դոլճական ծրագրով մը բարձր և միանդամայն դործնական կրթութիւն մը տալ ուսանողներուն՝ մանաւանդ դաստատուներու միջոցաւ կ'աւանդէ Անդլիերէն, Հայերէն, Օսմաներէն, Ֆրանսերէն և Յունարէն (Յոյն աշակերտներու համար) լեզուները, ինչպէս նաև բնական, բնագիտական, փիլիսոփայական, իրաւագիտական, վաճառականական, հայրն դիտութիւնները։

Մեծ խնամք կը տանի աշակերտներուն բարոյական մաքրութեան և ֆիզիքական առողջութեան։ Ունի համալսարանական բժիշկ մը որ կը դասախօսէ առողջապահական և բնական դիտութիւններ, և ձրիապէս կը դարմանէ հիւանդացող ուսանողները։ Դիշերօթիկներու տարեթուականն է 12 Օսմ. ոսկի՝ որուն 7 ոսկին վճարելի կանխիկ, և մնացեալը Ս. Ծնունդին։ Առաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի Սեպ. 3/16ին։ Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ անօրէն Վեր. Տոքթ. Ս. Ց. Հայկազեան, Գօնեա։ 10—10

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի Դ. Սեպտ. 7 (Ն. Տ.)։ Թուրքերէնի և Ցարնասրէնի դասընթացքը աւելի ղօրացնելու համար՝ վարժարանս բարեհաղորդութիւնը ունեցաւ իր ուսուցչական մարմինին վրայ աւելցնելու Ս. Էֆ. Սրենց և Զիյա պէյ։

Դիշերօթիկներու տարեթուականն է 16 Օսմ. ոսկի, կէսը մուտքի առին և կէսը Ծնունդին վճարելի։ Իւրաքանչիւր աշակերտ դանձապետին յանձնելու է 1 Օսմ. ոսկի՝ գիրքի և ուրիշ դպրոցական պէտքերու համար, աւելցածը իրեն կը վերադարձուի տարիին վերջը։ Ծնունդի կամ Զատկի արձակուրդին վարժարան մնացող աշակերտներ 3 մէճիտ պիտի վճարեն։

Նամակատան միջոցաւ դրամ կամ ծրար պէտք է ղրկել Իզմիտ, Կարապետ ազա Պօղոսեանի հասցէին։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել Տնօրէնութեան՝ Պարտիզակ, կամ Մր. Ո. Ո. Փիթի, և կամ վարժարանիս Դործակատար Գրիդոր Էֆ. Շահպազեանի Պայպըլ-Հասս, Կ. պոլիս ժամ 3½էն 5½ (Ը. Ե.) 7—7

Թէյի մեծ վաճառատուն, Կ. Պոլիս, Ճէլալ պէյ խանին առակ։

Վաճառատունիս թէյերը ուղղակի կը ներմուծուին Չինաստանէ, Սկյտանէ, Հնդկաստանէ, Ճաւայէ և Ճարտնէ։

Սմենէն դժուարահաճներն իսկ կրնանք գոհացընել մեր թէյերու թարմութեամբ, հոտովն ու համովը։ Մանաւանդ վնտռեցէք խառնուրդներն, որ կը ծախենք մեծ ու փոքր քանակութեամբ և ամենէն նպաստաւոր դիներով։ Ձեր հետերուն փոխանակ միաստակար ողջոյց ըմպելի հրամցնելու, մեծարեցէք զանոնք օգտակար թէյերով։

Ուշադրութիւն մարքային։ 45—52
Կ. Եավրուեան Յ. Խաչպուլեան

Պոլիսէն ուղղակի Ամերիկա ճամբորդողներու դիւրութեան համար նաւային ամեն գիծերու վրայ ամենէն ժամն տոմսեր կու տանք։ Դիմել Կ. պոլիս Ամերիկեան խան Ն°. 21, Ճանճիկեան